

Woordbouw Nieuw jaargroep 3

In dit pakket vindt u
Deelhandleiding basisblok
Deelhandleiding blok 1

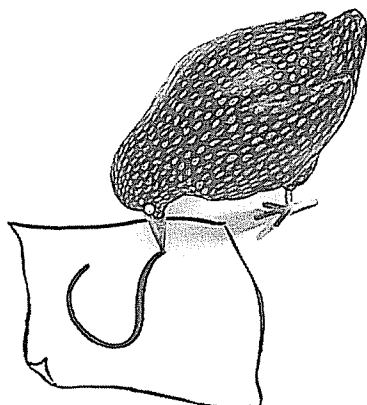
ISBN 90-280-2411-5

9 789028 024113

meulenhoff Educatief

Woordbouw Nieuw is ontwikkeld door het Regionaal
Pedagogisch Centrum Zeeland, Middelburg,
en uitgegeven door Meulenhoff Educatief, Amsterdam.

Auteur:	Kees de Baar, Middelburg
Redactie:	Carla Wiechers, Utrecht en HACA-tekst, Houten
Illustraties:	Tineke Meirink, Utrecht Natascha van Oirschot, Breda
Ontwerp en vormgeving:	Dollekamp & van Campen, Utrecht

eerste druk

03 02 01 00

10 9 8 7 6 5 4 3

ISBN 90 280 2411 5

© Meulenhoff Educatief bv, Amsterdam.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door foto-kopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j° het Besluit van 20 juni 1974, St.b. 351, zoals gewijzigd bij Besluit van 23 augustus 1985, St.b. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 882, 1180 AW Amstelveen). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

De complete methode Woordbouw Nieuw bestaat uit

Map Algemene inleiding en bijlagen
(hierachter kunnen de deelhandleidingen
worden toegevoegd door de leerkracht)

90 280 1642 2

jaargroep 3

Bouwschrift basisblok

Bouwschrift blok 1

Bouwboek basisblok en blok 1

Deelhandleiding (inclusief kopieerbladen) basisblok en blok 1

90 280 3555 9

90 280 3489 7

90 280 2041 1

90 280 2411 5

jaargroep 4

Bouwschrift blok 2

Bouwschrift blok 3

Bouwschrift blok 4

Bouwboek blok 2, 3 en 4

Deelhandleiding (inclusief kopieerbladen) blok 2, 3 en 4

90 280 3361 0

90 280 3227 4

90 280 3154 5

90 280 2132 9

90 280 1723 2

jaargroep 5

Bouwschrift blok 5

Bouwschrift blok 6

Bouwschrift blok 7

Bouwboek blok 5, 6 en 7

Deelhandleiding (inclusief kopieerbladen) blok 5, 6 en 7

90 280 3002 6

90 280 4022 6

90 280 5516 9

90 280 2233 3

90 280 2183 3

jaargroep 6

Bouwschrift blok 8

Bouwschrift blok 9

Bouwschrift blok 10

Bouwboek blok 8, 9 en 10

Deelhandleiding (inclusief kopieerbladen) blok 8, 9 en 10

90 280 4214 8

90 280 5663 7

90 280 4166 4

90 280 2364 X

90 280 1806 9

jaargroep 7

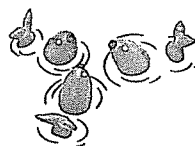
Bouwschrift blok 11

Bouwschrift blok 12

Bouwschrift blok 13

Bouwboek blok 11, 12 en 13

Deelhandleiding (inclusief kopieerbladen) blok 11, 12 en 13

90 280 5806 0

90 280 4361 6

90 280 5175 9

90 280 2449 2

90 280 2305 4

jaargroep 8

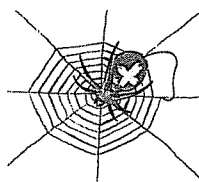
Bouwschrift blok 14

Bouwschrift blok 15

Bouwschrift blok 16

Bouwboek blok 14, 15 en 16

Deelhandleiding (inclusief kopieerbladen) blok 14, 15 en 16

90 280 6416 8

90 280 4220 2

90 280 5918 0

90 280 2571 5

90 280 1960 X

Leerdoelen

De kinderen:

- beheersen de geautomatiseerde klank-letterkoppeling van klinkers, tweetekenklanken en medeklinkers;
- kunnen klankzuivere woorden zonder medeklinkercombinaties verklankend schrijven;
- bouwen een woordbeeld van veelvoorkomende woorden op (dat wil zeggen kunnen de woorden automatisch schrijven).

Vaardigheden

De kinderen:

- kunnen auditief mk- km- en mkm-woorden analyseren;
- verletteren klinkers, tweetekenklanken en medeklinkers;
- schrijven de letters in de goede volgorde.

Instructieaspecten

De leerstof is onderverdeeld in de volgende vier instructieaspecten:

- 1 korte klinkers: a - e - o - u - i
- 2 lange klinkers: aa - ee - oo - uu
- 3 tweetekenklanken: ie - ij - oe - ou - eu
- 4 lastige medeklinkers: h - k - l; f - j - t; r - s - z; m - n
w - v; b - d - p - g

Lessenoverzicht

les 1	a - o	6
les 2	e - i	6
les 3	a - u	6
les 4	controle en toepassing	9
les 5	herhaling en toepassing	10
les 6	a - o - u	11
les 7	e - i - u	11
les 8	herhaling	11
les 9	controle en toepassing	13
les 10	herhaling en toepassing	14
les 11	aa - a	15
les 12	ee - e	15
les 13	oo - o	15
les 14	controle en toepassing	17
les 15	herhaling en toepassing	18
les 16	uu - u	19
les 17	herhaling	19
les 18	herhaling	19
les 19	controle en toepassing	21
les 20	herhaling en toepassing	22
les 21	ie - ij	23
les 22	ui - eu	23
les 23	ie - ui - ij	23
les 24	controle en toepassing	25
les 25	herhaling en toepassing	26
les 26	oe - ou	27
les 27	oe - eu - ou	27
les 28	herhaling	27
les 29	controle en toepassing	29
les 30	herhaling en toepassing	30
les 31	h - k - l	31
les 32	f - j - t	31
les 33	r - s - z	31
les 34	controle en toepassing	33
les 35	herhaling en toepassing	34
les 36	m - n - v - w	35
les 37	b - d	35
les 38	b - d - p - g	35
les 39	controle en toepassing	37
les 40	herhaling en toepassing	38
les 41	herhaling en keuzeactiviteiten	39
les 42	toetsing en keuzeactiviteiten	39
les 43	speciale spellinghulp en keuzeactiviteiten	40
Kopieerbladen		44

Differentiatie

Start van de methode

Het Basisblok kan beginnen als de kinderen de korte klinkers en medeklinkers als leesletters beheersen. Meestal zal dit na de kerstvakantie in groep 3 zijn. Voor de aanvangsgroep van het speciaal basisonderwijs zal dit zeker op een later tijdstip liggen. In schoolsituaties met veel taal- en leesvaardige kinderen kan eventueel met de desbetreffende kinderen al vroeger in het schooljaar met spelling gestart worden. Uw schoolsituatie en de keuze van een differentiatie-model bepalen dus wanneer met de methode begonnen wordt.

Leesniveau

Het op gang komen van de leesontwikkeling bepaalt mede het moment van de start van het spellingonderwijs. Verkijkt u zich echter niet op de goede lezers. Een vlot op gang komende leesontwikkeling garandeert nog geen goede spellingvaardigheid.

Zoals in de *Algemene inleiding* in hoofdstuk 3 staat beschreven, wordt in de methode vooral gewerkt met instructie- en tempodifferentiatie. Daarnaast wordt nog onderscheid gemaakt tussen basis- en uitbreidingsstof. De niveauverschillen in uw groep kunnen u er echter toe noodzaken met een aantal kinderen eerder of later met spelling te beginnen. Dit heeft vanzelfsprekend gevolgen voor de werkwijze in uw groep, maar ook voor de volgende groepen.

Wanneer u de groep taalvaardige kinderen eerder met het spellingpakket laat starten, dan dienen deze kinderen vrij zelfstandig als activiteitengroep te kunnen werken. Ze maken dan eerst de oefeningen in het Bouwschrift en gaan daarna verder met de activiteiten uit het Bouwboek. Het is belangrijk dat deze kinderen zowel in het Bouwschrift als uit het Bouwboek werken. U weet dan zeker dat er niets wordt overgeslagen en u loopt geen risico dat ze belangrijke aspecten missen.

Aan uw introductie van het spellingprobleem doen deze kinderen dan – meestal – niet mee, omdat dit voor hen niet zinvol is. U zet deze groep aan het werk en richt u vervolgens op de instructiegroep. Bij deze differentiatievorm moet u er rekening mee houden dat de activiteitengroep in groep 3 mogelijk al een blok uitloopt op de instructiegroep. Dit heeft uiteraard gevolgen voor de organisatie in groep 4.

Wanneer u een aanvangsgroep speciaal basisonderwijs heeft, kunt u genooddaakt zijn om twee, mogelijk zelfs drie instructiegroepen te vormen. U hebt dan echter geen activiteitengroep en u kunt u beperken tot datgene wat beschreven staat voor de instructiegroep met het begeleid oefenen. Wel zult u uw tijd zo moeten indelen dat u aandacht kunt besteden aan twee of drie instructiemomenten. Waarschijnlijk zal de leerstof in uw groep echter beperkt blijven tot het Basisblok en Blok 1, waarbij een aantal kinderen zelfs niet verder komt dan het Basisblok. Wat leerstof betreft blijven de kinderen vrij dicht bij elkaar, maar de instructiebehoefte kan vrij sterk uiteenlopen.

Woordenschat

Bij de lesbeschrijving staat na de Introductie steeds aangegeven welke specifieke aandacht de woordenschat behoeft. De naar betekenis lastige woorden van het woordpakket zijn ook altijd **vetgedrukt**.

U moet zelf bekijken of u na de introductie klassikaal aandacht aan woordenschat besteedt, of tijdens de instructie van de instructiegroep. Dit is afhankelijk van de kinderen van uw groep. Hebben alle kinderen oefening in woordenschat nodig, dan doet u dit klassikaal. In veel schoolsituaties zullen echter de kinderen van de activiteitengroep deze woordenschatoefening niet

nodig hebben. U zet deze groep dan aan het werk voordat u de oefeningen in het Bouwschrift met de instructiegroep gaat bespreken. Dan besteedt u aandacht aan de woordenschat tijdens het bespreken van de oefeningen.

Voortgangstempo

Uit het lessenoverzicht op bladzijde 2 kunt u aflezen welke instructieaspecten in de instructielessen aan de orde komen. U kunt dit instructie- en oefenprogramma eventueel ook bekorten.

Wanneer u van mening bent dat uw groep – of een deel van uw groep – bijvoorbeeld de korte klinkers al beheerst, kunt u het controledictee uit les 9 afnemen. Wanneer dit dictee voldoende wordt gemaakt, kunt u met de lange klinkers in les 11 beginnen.

Wanneer u vindt dat de leergang op sommige momenten voor uw groep te traag verloopt, kunt u de herhalingslessen overslaan (les 8, 17, 18, 28, 41).

De leergang biedt u de mogelijkheid uw kinderen stapsgewijs en zeer uitvoerig te laten oefenen. Dit is echter niet noodzakelijk. Met behulp van de controledictees uit de controlelessen kunt u altijd een – verkort – programma samenstellen dat aansluit bij het specifieke niveau van uw groep.

Trage kinderen

Trage kinderen kunnen zich zowel in de instructie- als in de activiteitengroep bevinden. Trage kinderen in de activiteitengroep maken in ieder geval de oefeningen in het Bouwschrift. Daarnaast kunnen ze het beste als uitloopopdracht het werkblad bij het Bouwschrift (basiswoordenpakket) maken. Aan de activiteiten uit het Bouwboek komen ze onvoldoende toe.

Trage kinderen in de instructiegroep maken in ieder geval alle oefeningen in het Bouwschrift. U kunt hen de uitloopopdracht (werkblad) bij het Bouwschrift laten overslaan.

Didactische aandachtspunten**Klankvorm**

De kinderen hebben bij het leren lezen de letters geleerd, en ook de klankanalyse zal op gang zijn gekomen. Deze vaardigheden worden nu verder uitgebouwd zodat alle klankzuivere hoogfrequente woorden zonder medeklinkercombinaties vlot geschreven kunnen worden.

Allereerst besteden we aandacht aan de klankvorm van deze woorden en laten we de woorden schrijven met behulp van klankanalyse en verlettering.

De daartoe benodigde vaardigheden zijn:

- auditief kunnen analyseren van km- mk- en mkm-woorden;
- kunnen verletteren van de geanalyseerde klanken;
- kunnen schrijven van de letters in de goede volgorde.

Auditieve analyse en klank-positiebepaling

Het spellend schrijven van woorden veronderstelt dat kinderen klanken kunnen losmaken uit woorden en deze klanken in de goede volgorde kunnen benoemen. De oefeningen in het Bouwschrift zorgen ervoor dat deze twee vaardigheden tot ontwikkeling komen. Het is de bedoeling dat de kinderen alle klankzuivere, hoogfrequente woorden zonder medeklinkercombinaties vlot kunnen schrijven. Aan de orde komen de klankvorm van deze woorden en het schrijven van de woorden met behulp van klankanalyse en verlettering.

Klankonderscheid

Kinderen hebben klankdiscriminatie nodig om het onderscheid te leren horen tussen gesproken woorden (voorbeeld: bel - bal - bol; bak - dak). U moet attent zijn op kinderen met een vertraagde of moeizaam verlopen spraakontwikkeling. Een slecht klankonderscheid kan daaraan hebben bijgedragen, al of niet samenhangend met uitspraakproblemen.

U kunt te maken krijgen met twee soorten auditieve problemen:

- auditieve verwarring (ee - ie; oe - oo; eu - ui - uu; m - n; b - d; w - v);
- onvoldoende onderscheid tussen lange en korte klinkers (aa - a; ee - e; ie - i; oo - o; uu - u).

Voordat u gaat oefenen, moet u er wel zeker van zijn dat het om auditieve problemen gaat. Meestal horen kinderen het klankonderscheid wel, maar twifelen ze over welke letter erbij hoort. Dat laatste is een automatiseringsprobleem en geen auditief probleem. Om dit na te gaan laat u het kind een aantal woorden lezen. Hoort u in de uitspraak een duidelijk klankonderscheid, dan is er geen sprake van een klankprobleem, maar van een automatiseringsprobleem.

Wanneer u twijfelt, dicteert u het kind dezelfde of soortgelijke woorden, waarbij de benodigde letters uit de letterdoos voor hem/haar liggen. Het kind wijst dan de letter aan die hij/zij hoort. Lukt dat, dan zijn er geen klankproblemen. Wanneer u auditieve problemen vermoedt, moet u de schoolarts of logopedist(e) inlichten.

Letteronderscheid

De lettervorm kan ook problemen veroorzaken, als kinderen:

- onvoldoende onderscheid maken door een te globale waarneming (k - h; m - n; w - v);
- onvoldoende richtingbewust zijn (b - d; eu - ue).

Het eerste probleem zal waarschijnlijk niet meer voorkomen wanneer het kind gewoon heeft leren lezen en daarbij het vormverschil herkent. Wat wel voorkomt is een onduidelijke schrijfwijze, waardoor het onderscheid vervaagt.

Het tweede probleem zal echter wel voorkomen en is een lastig probleem. Het betreft de letterverwarring b - d - p - g; oe - eo; ui - iu; eu - ue; ie - ei; ou - uo en soms ook m - w; n - u; f - 7. Op zich gaat het hier echter niet om een spellingprobleem, maar om een ont-

wikkelingsprobleem. Deze verwarring treedt namelijk reeds op bij het leren van de leesletters en krijgt later een vervolg bij het schrijven van woorden.

De letterverwarring wordt meestal veroorzaakt door een vertraging van de links-rechts-gewaarwording en van de bewustwording aan het eigen lichaam, waardoor de schrijfrichting niet vanuit de lichaamsoriëntatie ervaren wordt.

Hulp aan kinderen met dit soort problemen moet reeds beginnen bij het leren van de leesletters.

Specifieke aanwijzingen voor hulp zijn ook daar beschreven. (Map 'Begeleiding van kinderen met leesproblemen' RPCZ 1995, Meulenhoff Educatief.)

In het hoofdstuk 'Speciale Spellinghulp' op blz. 40 en 41 komen we hierop terug.

Bij het spellingonderwijs krijgen de kinderen een eigen 'steunkaartje' waarop de desbetreffende letters met behulp van een letterbeeld en een woord staan afgebeeld (zie de letterplaten, kopieerblad 8 tot en met 11). De kinderen kunnen zo steeds opnieuw gericht worden op de juiste schrijfvorm. De kinderen mogen deze 'steunkaartjes' zo lang en zo veel als ze nodig hebben, gebruiken. Elk kind heeft alleen die letters waarmee hij/zij moeite heeft. Het steunkaartje fungeert als spiekkaartje. Bij de letter 'd' gebruiken we daarbij nog als ondersteuning van de schrijfvorm het Letterstad-rijmpje 'links de bocht tot onderaan, omhoog en naar beneden gaan'.

U maakt een steunkaartje met de illustratie van 'dak' (kopieerblad 10) en schrijft het rijmpje ernaast. Bij twijfel oriënteert het kind zich steeds op de 'd' van dak. De schrijffletters uit het verbonden schrift hebben een sterk verschillend bewegingsverloop. Gebruik dit verschil ook om het onderscheid te benadrukken.

Woordbeeld

Als kinderen een woordbeeld hebben, betekent dit dat zij de zichtbare vorm uit hun geheugen kunnen oproepen. De kinderen leren daarom ook te letten op de vorm van woorden. De letters worden verdeeld in kleine, hoge en lage letters, corresponderend met de vakjes waarin de letters geschreven moeten worden:

- kleine letters: a - e - i - o - u; m - n - r - s - v - w - z;
- hoge letters: b - d - h - k - l - t;
- lage letters: g - j - p;
- hoog en laag: f.

Om kinderen er bewust van te maken dat ze naar woorden kunnen luisteren, maar ook naar woorden kunnen 'kijken' als beeld in hun hoofd, leren ze twee strategieën:

- Luister naar een woord: kijk met je ogen omlaag en luister naar de klanken van het woord.
- Kijk in je hoofd: draai je ogen omhoog en kijk naar de 'foto' van het woord in je hoofd.

Automatisering

Het meest voorkomende probleem in de beginfase is het niet-geautomatiseerd zijn van de klank-letterkoppeling. De kinderen moeten dan nadenken over hoe

een letter geschreven wordt, terwijl het schrijven juist zonder nadenken zou moeten gebeuren.

Het probleem is op te lossen door met die kinderen nadrukkelijk een letterdictee te oefenen met de lastige letters. Zet die letters met enkele woorden per letter op een blaadje en dicteer de woorden aan de kinderen. Zij noteren alleen de desbetreffende letters. Kies daarbij woorden waarin de te oefenen letter duidelijk klinkt. Kies bij medeklinkers altijd woorden die met die medeklinker beginnen. In de eerste letterpositie zijn de klanken het duidelijkst te horen. Uiteraard dicteert u ook de letters waarmee de te oefenen letter wordt verward (en dan door elkaar).

U doet het zo: schrijf op de 'm' van mug, de 'n' van nek, de 'n' van nul, de 'm' van mier, enzovoort. Als u alleen de letter noemt waar het om gaat zult u merken dat kinderen vaak fouten maken met erop lijkende klanken.

U kunt deze oefening ook inspreken op een cassette-bandje. De kinderen kunnen dan zelfstandig net zo vaak oefenen als nodig is.

Uitspraakproblemen

Hierbij gaat het vooral om de stemhebbende 'v' en 'z' als beginmedeklinkers.

Steeds meer mensen hebben de neiging de 'v' en 'z' aan het begin van een woord stemloos uit te spreken als f en s: 'zee' wordt 'see', 'vis' wordt 'fis'. Dit geeft bij het leren schrijven spellingproblemen, omdat er geen klank-tekenkoppeling mogelijk is. U kunt dit probleem het beste oplossen door het inprenten van de 'v'- en 'z'-woorden en niet door de uitspraak van de kinderen te verbeteren. De woorden die de kinderen door hun afwijkende uitspraak niet klankzuiver kunnen schrijven, worden ingeprent. Op blz. 42 staan de meest voorkomende 'v'- en 'z'-woorden. U laat die woorden oefenen door middel van een visueel dictee (lezen, bedekken, 'kijken in je hoofd' (ogen omhoog), opschrijven, controleren).

Streektaalen en afwijkende thuistalen

Een afwijkende uitspraak van bepaalde klanken leidt vaak tot problemen bij het klankzuiver schrijven van woorden. Prent deze woorden in en maak de kinderen daarbij attent op hun uitspraak en de schrijfwijze die erbij hoort. Kinderen moeten namelijk hun eigen taal (spraak) in geschreven taal leren omzetten. Ze moeten dus ook met hun afwijkende klankuitspraak leren omgaan.

Bij kinderen met een andere taalachtergrond levert het klankzuiver schrijven van woorden altijd problemen op, omdat sommige klanken afwijkend worden uitgesproken of zelfs niet bekend zijn.

Het navolgende is ontleend aan de in 1979 uitgekomen KPC-brochure *Leren van fouten* (J.A. Coenen, W. van Wiggan, R. Bok-Bennema).

Interferentie Marokkaans-Nederlands

- Het klankonderscheid /p - b/ bestaat niet: de 'p' komt namelijk niet voor.
- Het klankonderscheid /v - f/ bestaat niet: dit gaat

ook voor steeds meer Nederlanders gelden.

- De /s/ wordt uitgesproken als /sj/ (en zal dus soms ook zo geschreven worden).
- Verwisseling /k - g/ (twee keelklanken) met soms de schrijfwijze van zowel 'sch' als 'sk'.
- Lange en korte klinkers worden verschillend uitgesproken en onderling verwisseld: aa/a - oo; a/e - o - aa; ee/e - ie; e/ee - i; oo/o - oe; o/oo - a - u; i/e - ie; uu/u; u/uu - e - o.
- De tweetekensklanken ontbreken, waardoor verschillende uitspraken kunnen voorkomen. Alleen de 'oe' geeft geen problemen.

Interferentie Turks-Nederlands

- De klank /aa/ komt in het Turks niet voor, wel een klank die ligt tussen /a/ en /aa/.
- De klank /ee/ komt niet voor, wel /ie/ en /ei/ die er daarom vaak voor in de plaats zullen komen.
- De klank /i/ komt niet voor, waardoor verwarring met /ie/ en /e/ ontstaat (de Turkse letter 'i' wordt meestal uitgesproken als /ie/).
- De klank /oo/ komt niet voor, wel een klank tussen /oo/ en /o/.
- De klank /u/ komt niet voor, waardoor verwarring met /uu/ ontstaat (de Turkse letter 'u' wordt uitgesproken als /oe/).
- De toonloze of stomme /e/ (in 'de') komt niet voor, waardoor verwarring ontstaat bij het aanleren van de 'i'.
- De klank /eu/ komt niet voor, wel /ö/ die er, wat klank betreft, op lijkt.
- De klank /v/ komt niet voor, wel /w/ die wordt gespeld als 'v' (weg - veg).

Interferentie Spaans/Portugees-Nederlands

- De klank /h/ is onbekend. De letter 'h' wordt niet of als /g/ uitgesproken.
- De klank /w/ is onbekend. De letter 'w' wordt uitgesproken als /b/ of als /oe/.
- Het klankonderscheid /b - v/ bestaat niet. De 'b' en 'v' worden dan ook verwisseld. De letter 'b' kan ook een /w/ worden, de 'v' wordt soms uitgesproken als 'oe'.
- De Nederlandse /z/ is onbekend. De Spaanse letter 'z' wordt uitgesproken als /th/.
- De eindmedeklinker wordt vaak weggelaten.
- De klinker /uu/ is onbekend en wordt vaak uitgesproken als /oe/.
- De klinkers /aa, ee, oo/ worden korter uitgesproken en liggen dicht bij onze uitspraak van /a, e, o/, met als gevolg dat onze korte klinkers vaak lang worden uitgesproken (a - aa; o - oo; e - ee; i - ie).
- De tweetekensklanken /ui - eu/, /ij - ei/, /ou - au/ komen als klank niet voor. De 'eu' wordt vaak uitgesproken als /eew/.

Woordpakketten

les 1 a - o	les 2 e - i	les 3 a - u
bot	bel	kat
dop	bes	das
mol	hek	gat
pot	mes	ham
pop	pen	kan
rok	ren	lam
sop	vel	lat
vos	weg	kam
zon	zes	nat
dak	big	rat
hak	bil	sap
jas	dik	wak
kar	kin	zak
man	kip	bus
map	lip	hut
mat	pil	juf
pan	vis	kus
vat	wip	mug
		mus
		nul
		put
		rug
		suf
		lus

Materiaal

- Bouwschrift les 1 t/m 3
- Bouwboek les 1 t/m 3
- Kopieerbladen 1 en 3

Extra materiaal

- Automatiseringsspelen:
Klankwijs 1 spel 1 en 2
Klankwijs 2 spel 1 en 2
Letterbingo spel 1, 2, 3
Drietal spel 1, 2, 3
- Computerprogramma Spellinghulp
module 1: thema 1.1 en 1.2
(In deze reeks alleen nog voor goede spellers,
omdat zowel korte als lange klinkers worden
gebruikt.)

Lesverloop

Introductie

Per les biedt u een pakket basiswoorden aan. Vertel de kinderen dat ze woorden gaan schrijven met a en o (respectievelijk e en i, a en u). Begin les 2 en 3 met de kinderen te vragen wat ze de vorige les hebben geoeft. Vervolgens geeft u aan wat er deze les bij komt of herhaald wordt.

Zet in elke les de desbetreffende klinkers op het bord. Vraag de kinderen vervolgens enkele woordjes te noemen met deze letters en doe die samen. Oefen daarbij

kort de klankanalyse en schrijf de woordjes letter voor letter op het bord. Besteed vooral aandacht aan het woordbeeld. Teken om de woorden een vakjesstructuur en wijs op de kleine, de hoge en de lage letters.

Woordenschat

Ga na of de kinderen de woorden van het basispakket kennen. Doe dat door zelf de woorden een voor een op te noemen en de kinderen de illustraties in het Bouwschrift te laten aanwijzen. Of laat de kinderen de illustraties in het Bouwschrift benoemen. Het benoemen van illustraties is moeilijker dan het aanwijzen ervan. Als anderstalige kinderen een illustratie niet kunnen benoemen, wil dat niet zeggen dat ze het woord niet kennen.

Kijk, voordat u begint met uitleggen, hoe het woord in de oefening gebruikt wordt, zodat de betekenis die u geeft overeenkomt met die in de oefeningen.

Probeer van een aantal woorden concrete voorwerpen te verzamelen, zoals dop (van een fles), pot (bloempot), hak (van een schoen), map (waaruit u les geeft). Zet de voorwerpen ergens in de klas en hang er een kaartje aan.

Gebruik de tegenstellingen (zoals dik, dun) en teken ze op het bord. Een aantal woorden kunt u gemakkelijk aanwijzen (kin, bil, vel, lip).

Zelfstandig en begeleid oefenen (Bouwschrift)

• Zelfstandig oefenen (activiteitengroep)

Na de introductie van het woordpakket gaan kinderen die zelfstandig verder kunnen, de bijbehorende bladzijde uit het Bouwschrift maken. Ze oefenen de woorden uit het basispakket. Wie klaar is, mag verder gaan met het Bouwboek. Laat de kinderen zien hoe ze kunnen aflezen op welke bladzijde ze verder moeten oefenen. In het Bouwboek oefenen ze met een extra woordpakket.

• Begeleid oefenen (instructiegroep)

Oefen met de kinderen die instructie nodig hebben de klankanalyse van woorden. Laat hen eerst alle illustraties bekijken. Ga na of er problemen zijn met de klankanalyse en stel vast of alle woorden bekend zijn. Besteed vervolgens aandacht aan het woordbeeld. Bekijk met hen het voorbeeld in het Bouwschrift en maak de eerste opdracht samen. Doe voor hoe de kleine, hoge en lage letters in de goede vakjes komen te staan. Ga na of de kinderen de tweede opdracht begripen.

Laat de kinderen vervolgens individueel de opdrachten uit het Bouwschrift maken. Als uitlopoefening laat u de kinderen alle woordjes opschrijven die ze in deze les geleerd hebben. Ze gebruiken hiervoor kopieerblad 1. Ze schrijven eerst de woorden met een a en dan die met een o.

les 1

les 1

1 vul in.

bot

2 vul in.

kopieerblad 1 / bouw-boek les 1

Opgave 1

De kinderen moeten de illustratie bekijken en het bijbehorende woord voor zichzelf zeggen. Dan zien ze in hun hoofd de letters van het woord. Ten slotte schrijven ze het woord in de woordvorm.

Illustraties: bot, dak, dop, pan, pot, kar, mat, sop, zon, jas.

Opgave 2

De kinderen benoemen de illustratie en zoeken de woordvorm die daarbij hoort. Daarna kruisen ze het vakje voor de illustratie af. De werkrichting is van linksboven naar rechtsonder.

Als de illustratie niet goed wordt benoemd en de passende woordvorm dus niet wordt gevonden, kan het kind het aan het eind van de oefening nog eens proberen.

Illustraties: vos, hak, vat, rok, mol, map, pop, man.

les 2

les 2

1 zoek het rijm-woord.

wip en kip

leg en _____

pin en _____

lik en _____

nek en _____

lig en _____

vel en _____

les en _____

mis en _____

ren en _____

2 vul in.

kopieerblad 1 / bouw-boek les 2

Opgave 1

De kinderen zoeken bij elk woord een rijmwoord. Als ze het woord hebben gevonden, kruisen ze de illustratie af.

De invullijn is met opzet getekend als lijn. De kleine letter rust op die lijn. De kinderen moeten zelf de hoge en lage letters naar boven en/of naar beneden laten uitsteken.

De bedoeling is dat de kinderen een woordbeeld opbouwen waarbij ook de woordvorm nadrukkelijk aandacht krijgt.

Illustraties: hek, dik, kip, weg, mes, pen, big, kin, bel, vis.

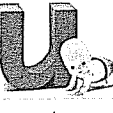
Opgave 2

De kinderen moeten het woord in de goede woordvorm schrijven.

Illustraties: pil, ren, wip, lip, bil, bes, zes, vel.

les 3

les 3

1 schrijf het woord af, maak nog een woord.

kan

n = m j = s l = h p = h

kam

b = k r = n g = s l = g

2 zoek het rijm-woord, vul het in.

mat en _____ mug en _____

bak en _____ put en _____

sul en _____ zus en _____

jas en _____ map en _____

lus en _____ tak en _____

kopieerblad 1 / bouw-boek les 3

Opgave 1

De kinderen moeten de illustratie benoemen en het woord invullen. Daarna vervangen ze de aangeduide letter door de aangegeven letter en vullen het nieuwe woord in.

Illustraties: kan, juf, lam, put, bus, rat, mug, lat.

Opgave 2

De kinderen zoeken het rijmwoord en vullen het in. Als ze het woord hebben gevonden, kruisen ze de illustratie af.

Illustraties: zak, das, nul, lus, hut, kat, wak, rug, sap, mus.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

De kinderen die alleen met het basiswoordenpakket oefenen, gaan nu verder met kopieerblad 1. Hierop gaan ze eerst de reeds geoefende woorden rubriceren. Zet de rubrieken zelf op een kopie van het blad voordat u het gaat vermenigvuldigen. U kunt het ook samen met de kinderen doen, maar dat kan de eerste keer wel wat tijd kosten. (De rubricering vindt steeds plaats op de geoefende spellingaspecten: in les 1 is dat bijvoorbeeld 'a en o'. U hebt per letter twee kolommen nodig.) Op de tweede helft van het kopieerblad moeten de kinderen de geoefende woorden nogmaals rubriceren, maar nu op woordvorm. De woordvormen zijn getekend. De kinderen schrijven zelf de woorden in de desbetreffende kolom.

• Bouwboek (activiteitengroep)

De kinderen die na het basiswoordenpakket nog met het extra pakket (uitbreidingspakket) gaan oefenen, hebben daarvoor het Bouwboek nodig en kopieerblad 3. De woorden van het extra woordpakket moeten op woordvorm gerubriceerd worden. Vervolgens gaan ze met deze woorden nog één of meer activiteiten doen.

Toelichting bij de oefeningen

Les 1

Activiteit 2: bij elk genoemd woord wordt met behulp van eindrijm een – betekenisvol – ander woord gezocht.

Activiteit 3: een zin bedenken met de aangeboden woordparen.

Activiteit 4: visueel zelf-dictee met alle woorden van het woordpakket.

Les 2

Activiteit 2: bij elk genoemd woord wordt door een letter te wisselen een ander woord gezocht (mep - mes). Mogelijk vraagt dit toelichting.

Activiteit 4: de kinderen schrijven de woorden van het woordpakket op woordkaartjes, verdelen de woorden en tonen elkaar – om de beurt – heel kort een woord. Dat woord moet worden opgeschreven. (Kijkdictee 2: samen nakijken.)

Les 3

Activiteit 2: bij elk woord wordt nog een woord met een andere middenklank gezocht en opgeschreven. (Ze schrijven dus beide woorden op, bijvoorbeeld: bak - bok.)

Activiteit 4: twee kinderen geven elkaar een luisterdictee. De een leest het woord, de ander schrijft.

Afsluiting

Het basiswoordenpakket komt opnieuw aan de orde. De kinderen die alleen het basispakket hebben geoefend, hebben als uitloopp opdracht de geoefende woorden per aangeboden letter gerubriceerd. De kinderen die zelfstandig hebben gewerkt met de extra woorden, hebben deze uitloopp opdracht niet gedaan.

U doet daarom deze opdracht nu met alle kinderen samen, zodat het geoefende basiswoordenpakket in zijn geheel terugkomt. U laat daarbij om de beurt een woord met een a en een woord met een o noemen.

De kinderen gebruiken daarvoor kopieerblad 1 of hun Bouwschrift.

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit vijftien zinnen met een dictee-woord. De eerste tien woorden zijn afkomstig uit het basispakket. De volgende vijf woorden hebben de kinderen niet geoefend. Ze zijn bedoeld om na te gaan of de klankanalyse en letter-klankkoppeling ook goed functioneren bij woorden die ze niet hebben geoefend. Geef aan waar het in het dictee vooral om gaat en wijs de kinderen op de twee strategieën:

- 1 Kijk naar de 'woordfoto' in je hoofd en schrijf het woord op (kolom 1).
- 2 Verdeel het woord in klanken en schrijf het woord op (kolom 2).

De eerste strategie kan goed worden toegepast bij de eerste tien woorden. De laatste woorden hebben de kinderen nog niet geoefend. Daar hebben ze waarschijnlijk de tweede strategie voor nodig.

Materiaal

- Bijlage 6 Dicteeschema
- Bouwschrift les 4

N.B. Voor de Bijlagen, zie de Algemene inleiding.

Controledictee 1.1

Instructie

Geef de kinderen vooraf de volgende instructie:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit die zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft het woord in kolom 1 als je het woord 'in je hoofd gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog eens om na te gaan of je niets vergeten bent.

1	jos zit op de wip.	schrijf op wip
2	het vuil gaat in een zak.	zak
3	de poes loopt op de weg.	weg
4	ik geef de hond een bot.	bot
5	mijn rug doet pijn.	rug
6	de pan staat op het vuur.	pan
7	de kip loopt in de ren.	kip
8	de mol loopt weg.	mol
9	juf is op school.	juf
10	ik ren naar huis.	ren
11	dat is dom van je.	dom
12	de bal is lek.	lek
13	ik hoor een gil.	gil
14	dit is van mij.	van
15	ik zie mijn zus.	zus

Score

Voldoende: 10 of meer woorden goed.

Na het woorddictee neemt u een klankdictee af om na te gaan of de klank-tekenkoppeling geautomatiseerd is. Dit kunt u als volgt doen. U dicteert:

schrijf op:

de	a van zak	d van dak
	e van rek	k van kok
	i van pin	j van jas
	o van zon	n van nek
	u van hut	p van pijp
	b van bot	r van rits
	f van fout	v van vos
	g van gat	z van zaag
	h van hek	t van ton
	l van lat	s van sok
	m van mol	w van wak

De kinderen schrijven alleen de klank op, maar hebben steun aan de klank in een woord. Sommige klanken zijn los heel moeilijk op het gehoor te onderscheiden. Noemt u alleen de klanken, dan zullen sommige kinderen onnodig fouten maken.

Introductie steltaak 1 (Bouwschrift)

In het verhaal staat in elke zin een onvolledig woord. Dat woord wordt niet ingevuld, maar op de lijn achter de zin geschreven. Tot slot schrijven de kinderen het hele verhaal over op een blaadje en illustreren het met bijvoorbeeld een tekening of een uitgeknipt plaatje. Het verhaal is nu klaar om voorgelezen of gelezen te worden (op school of thuis). Leg er de nadruk op dat de kinderen schrijven voor een ander. Het moet er dus zo mooi en leuk mogelijk uitzien.

De handelingswijzer voor de kinderen is:

- 1 Lees het verhaal zin voor zin en bedenk welk woord ontbreekt.
- 2 Schrijf dat woord erachter.
- 3 Schrijf het verhaal (met het ingevulde woord) op een blaadje.
- 4 Bedenk eventueel zelf nog een zin als slot.
- 5 Maak een tekening bij het verhaal.

Neem de kinderen die nog moeite hebben met de betekenis van sommige woorden apart. Lees samen het verhaal, en stel er vragen over. Als ze het verhaal voldoende begrijpen, mogen ze de opdracht zelfstandig maken. De in te vullen woorden liggen altijd op het geoefende spellingniveau. Controleer bij de zwakke spellers wat ze opgeschreven hebben voordat ze het verhaal in zijn geheel naschrijven. (Gebruik eventueel de volgende les voor het in het net schrijven en illustreren!) Een goed eindresultaat is de beste stimulans voor schrijfplezier!

Afsluiting

Bespreek met de kinderen welke woorden ingevuld zijn. Vraag of er kinderen zijn die nog één of meer zinnen hebben toegevoegd en laat ze die voorlezen.

Introductie

Ga kort in op het nagekeken dictee en bespreek eventueel een veelgemaakte fout.

De kinderen die geen fouten hebben gemaakt, gaan meteen beginnen aan steltaak 2 uit het Bouwboek.

De kinderen die wel fouten hebben gemaakt, gaan de onjuist geschreven woorden achter in hun Bouwschrift in de daarvoor bestemde kolommen schrijven. Daarna beginnen zij ook aan de steltaak. De kinderen die te veel fouten hebben gemaakt, gaan eerst met u oefenen voor ze aan een steltaak beginnen.

Materiaal

- Nagekeken dicteeschema
- Bouwboek les 5
- Kopieerblad 5 of 6 Woordstroken

Steltaak 2 (Bouwboek)

In elke zin staat een onjuist woord vetgedrukt. Dat woord moet vervangen worden door een goed woord. De zinnen zijn genummerd, zodat de kinderen op een blaadje het nummer van de zin kunnen noteren met het goede woord erachter. Daarna wordt het hele verhaal weer nageschreven (met het goede woord), eventueel aangevuld met een paar eigen zinnen, en geïllustreerd.

De handelingswijzer voor de kinderen is:

- 1 Lees een zin. Bedenk welk woord ingevuld moet worden.
- 2 Schrijf het nummer van de zin op met het goede woord erachter.
- 3 Schrijf het verhaal na met de goede woorden erin.
- 4 Maak een tekening bij het verhaal.

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen (activiteitengroep)

De kinderen die het controledictee voldoende hebben gemaakt, gaan hun moeilijke woorden achter in het Bouwschrift noteren in het lijstje 'Mijn moeilijke woorden'. Op het dicteeschema hebt u in de desbetreffende kolom aangegeven welk woord fout is en hoe dat woord geschreven moet worden. Eventueel schrijft u er nog de woorden bij waarvan u uit het Bouwschrift weet dat het desbetreffende kind er moeite mee heeft. Vervolgens gaan de kinderen in tweetallen of individueel oefenen. Het oefenen gebeurt als volgt: het eerste kind leest een woord van het tweede kind voor. Het tweede kind zegt het woord klank voor klank na en noteert, legt of stempelt dit woord letter voor letter op de woordstrook. De kinderen kijken samen na of het zo goed is. Daarna wisselen ze de beurt.

De kinderen kunnen ook individueel oefenen door middel van een visueel zelfdictee (woord bekijken, bedekken, in je hoofd naar de woordfoto kijken, opschrijven en controleren).

• Begeleid oefenen (instructiegroep)

U neemt het kind of de kinderen apart die het controledictee onvoldoende hebben gemaakt. Op grond van de gemaakte fouten biedt u extra hulp:

– Probleem klankanalyse korte klinkers

Oefen met gesproken woorden en illustraties. Zeg het woord voor en laat het in klanken verdelen. Gebruik de woorden uit het basispakket. Laat vervolgens de woorden letter voor letter opschrijven of stempelen. Gebruik de woordstroken (kopieerblad 5 of 6). Extra oefenmateriaal: de spelen Klankwijs en Drietal.

– Probleem klankanalyse medeklinkers

De medeklinkers worden in de rest van het blok steeds geoefend.

– Probleem klank-letterkoppeling

Laat woorden met de desbetreffende letter(s) uit het basispakket opzoeken. Gebruik een letterplaat als steun (kopieerblad 8). Kopieer de desbetreffende letter en plak deze op een vel papier. Laat het kind er woorden uit het Bouwschrift bij zoeken of schrijf ze er zelf bij. Het kind geeft zichzelf een visueel dictee (kijken, afdekken, 'in het hoofd kijken', opschrijven en controleren). Daarna dicteren twee kinderen de woorden aan elkaar of u dicteert de woorden aan de kinderen.

– Probleem lettervolgorde

Dit probleem kunt u nu nog laten rusten. Het hele Basisblok biedt daarvoor oefening.

Afsluiting

Alle kinderen hebben na de eventuele woordactiviteiten nog aan een steltaak gewerkt. Dit kan zijn het afwerken van steltaak 1 uit het Bouwschrift of het maken van steltaak 2 uit het Bouwboek.

Als afsluiting bespreekt u de ervaringen met de stelten, met name met steltaak 2. Vraag de kinderen wat ze lastig vonden en welke oplossing ze bedacht hebben. Laat enkele kinderen een zelfbedachte zin voorlezen.

Woordpakketten

les 6 a - o - u

kam
pak
pan
tak
was
bus
gum
hut
juf
rug
bok
bom
hol
kok
kom
kop
vos
wol

les 7 e - i - u

den
heg
mes
nek
net
pet
rek
vel
weg
lik
lip
pin
pit
vin
vis
bus
dun
mug

les 8 a - e - i - o - u

bal
ham
pak
pan
rat
tak
dak
tas
bel
les
hem
lek
vel
bom
dom
rot
sok
som
tol
ton
vol
zon
bus
lus
zus
dik
lik
pil
pit
bil

Materiaal

- Bouwschrift les 6 t/m 8
- Bouwboek les 6 t/m 8
- Kopieerbladen 1 en 3

Extra materiaal

- Automatiseringsspellen:
Klankwijs 1 spel 1 en 2
Klankwijs 2 spel 1 en 2
Letterbingo spel 1, 2, 3
Drietal spel 1, 2, 3
- Computerprogramma Spellinghulp
module 1: thema 1.1 en 1.2
(In deze lessenreeks alleen voor goede spellers,
omdat zowel korte als lange klinkers worden gebruikt.)

Lesverloop

Introductie

Herinner de kinderen aan wat ze al geoefend hebben (de korte klinkers a - e - i - o - u) en zet deze letters op het bord.

Vertel de kinderen dat ze nog meer woordjes gaan oefenen met deze letters. Vraag ze vervolgens enkele woordjes te noemen. Oefen daarmee de klankanalyse en schrijf de woordjes letter voor letter op het bord.

Woordenschat

Ga na of de kinderen de woorden uit het basispakket kennen. Doe dat met behulp van het Bouwschrift, laat woorden aanwijzen of benoemen. Bedenk dat benoemen moeilijker is. Kijk, voordat u begint met uitleggen, hoe het woord in de oefeningen gebruikt wordt, zodat de betekenis die u geeft overeenkomt met die uit de oefeningen. Probeer zo nodig van een aantal woorden concrete voorwerpen te verzamelen, zoals van gum, wol en tol. Zet deze voorwerpen ergens in de klas en hang er een kaartje aan.

Gebruik tegenstellingen (dun-dik, dom-slim). Er zijn ook woorden die deel uitmaken van een groter geheel dat de kinderen misschien wel kennen, zoals pit-appel, vin-vis. Zoek alle 'lichaams'woorden bij elkaar en wijs ze aan: nek, vel, lip, rug.

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen (activiteitengroep)

Na de introductie van het woordpakket gaan de kinderen die zelfstandig verder kunnen, de bijbehorende bladzijde uit het Bouwschrift maken. Wie klaar is, mag verder gaan met het Bouwboek.

• Begeleid oefenen (instructiegroep)

Oefen met de kinderen die instructie nodig hebben eerst de klankanalyse van woorden. Gebruik daarvoor de eerste oefening in het Bouwschrift. Doe voor hoe de kleine, hoge en lage letters in de goede vakjes komen te staan.

Laat de kinderen vervolgens individueel de opdrachten uit het Bouwschrift maken. Als uitlopoefening laat u de kinderen alle woordjes opschrijven die ze in deze les geleerd hebben. Ze schrijven de woordjes in kolommen per geoefende letter op kopieerblad 1.

les 6

les 6

1 vul in.

2 vul in.

3 vul in.

4 vul in.

kopieerblad 1 / bouw-boek les 6

Opgave 1

De kinderen moeten de illustratie bekijken en het bijbehorende woord voor zichzelf zeggen. Vervolgens schrijven ze het woord in de woordvorm.

Illustraties: bus, hol, kam, kom, pak, bom, pan, kok, juf, gum.

Opgave 2

De kinderen benoemen de illustratie en zoeken de woordvorm die bij het benoemde woord hoort. Ze kruisen daarna het rondje bij de illustratie af. De werkrichting is van linksboven naar rechtsonder.

Als de illustratie niet goed wordt benoemd en de passende woordvorm dus niet wordt gevonden, kan het kind het aan het eind van de oefening nog eens proberen.

Illustraties: rug, vos, tak, wol, was, bok, kop, hut.

les 7

les 7

1 zoek het rijmwoord.

zin en
met en
hek en
wit en
leg en
pen en
lek en
win en
zeg en
tik en

2 maak een nieuw woord met e, i of u.

mus en **mes** vul en
den en
mag en
bes en

3 vul en

lap en
vos en
put en

kopieerblad 1 / bouw-boek les 7

Opgave 1

De kinderen zoeken bij elk woord een rijmwoord. Als de kinderen het woord hebben gevonden, kruisen ze de illustratie af.

Illustraties: net, nek, pin, pit, heg, weg, lik, rek, den, vin.

Opgave 2

De kinderen lezen het woord, vervangen de middelste letter van het woord door een e, i of u en schrijven het nieuwe woord in de woordvorm.

Soms zijn twee woorden mogelijk. (Het moet wel Standaardnederlands zijn.)

les 8

les 8

1 schrijf het woord op. maak nog een woord.

t = v a = o a = e b = z k = m

a = i u = e b = d k = n l = t

s = k i = a l = e t = z v = b

2 zoek een letter. schrijf het woord op.

ak **wak** ok _____ is _____
as _____ os _____ it _____
ag _____ ol _____ et _____
ut _____ op _____ en _____
ug _____ lp _____ ek _____

kopieerblad 1 / bouw-boek les 8

Opgave 1

De kinderen benoemen de illustratie en vullen het woord in op de lijn.

Ze vervangen daarna de aangeduide letter door de aangegeven letter en vullen het nieuwe woord in.

Illustraties: tol, rat, ham, bus, sok, bal, lus, bom, pak, pil, tas, dik, lik, ton, vel.

Opgave 2

De kinderen maken goede woorden door de ontbrekende letter in te vullen. Soms zijn verschillende woorden mogelijk.

Illustratie: 'een wak in het ijs'.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

De verwerking gebeurt met behulp van kopieerblad 1. Vul zelf van tevoren weer de rubrieken in zodat de kinderen meteen aan het werk kunnen. De opdracht is identiek aan die uit de vorige lessenreeks. Wanneer kinderen vlug klaar zijn, kunt u ze als uitlopopdracht vragen met enkele woorden een zin te bedenken. Ze kunnen die op de achterkant van het kopieerblad schrijven. Het woord waar het om gaat wordt dan onderstreept of voor de zin gezet.

• Bouwboek (activiteitengroep)

Het extra woordpakket wordt allereerst verwerkt met behulp van kopieerblad 3. Daarna volgen de keuze-activiteiten.

Toelichting bij de oefeningen

Les 6

Activiteit 2: nieuwe woorden maken door één letter te veranderen.

Activiteit 3: een zin bedenken bij zelfgekozen woorden. Laat ze het woord opschrijven met de zin erachter, of laat ze de zin opschrijven en het gekozen woord onderstrepen.

Les 7 en 8

De kinderen kennen alle activiteiten.

Afsluiting

Het basiswoordenpakket komt nu opnieuw aan de orde. De kinderen die alleen het basiswoordenpakket hebben geoefend, hebben als uitlopopdracht de geoefende woorden per aangeboden letter gerubriceerd.

U doet deze opdracht nu met alle kinderen, zodat het geoefende basiswoordenpakket in zijn geheel terugkomt. U laat de kinderen om de beurt een woord noemen dat bij een van de kolommen hoort (kopieerblad 1). De kinderen die deze oefening niet hebben gedaan, mogen hun Bouwschrift gebruiken om woorden op te zoeken.

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit vijftien zinnen met een dicteewoord. De eerste tien woorden zijn afkomstig uit het basiswoordenpakket. De volgende vijf woorden hebben de kinderen niet geoefend. Ze zijn bedoeld om na te gaan of de klankanalyse en letter-klankkoppeling ook goed functioneert bij niet-geoefende woorden. Vertel de kinderen dat de laatste woorden niet echt geoefend zijn, maar dat u wilt kijken naar wat ze allemaal reeds kunnen.

Materiaal

- Bijlage 6 Dicteeschema
- Bouwschrift les 9

Controledictee 1.2

Instructie

Geef de kinderen vooraf de volgende instructie:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft dat woord in kolom 1 als je het woord 'in je hoofd gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog eens om na te gaan of je niets vergeten bent.

	schrijf op
1 de big loopt in de stal.	big
2 het is warm in de zon.	zon
3 ik doe mijn jas uit.	jas
4 de bal ligt op de heg.	heg
5 ik zie mijn sok niet.	sok
6 een vis heeft een vin.	vin
7 de mus zit op de tak.	mus
8 de rat loopt naar de sloot.	rat
9 ik zie mijn gum niet.	gum
10 de pet hangt op de haak.	pet
11 wat is er gebeurd?	wat
12 ik ben zo bij je.	ben
13 dat is hun huis.	hun
14 dit is niet van mij.	dit
15 ik kom naar je toe.	kom

Score

Voldoende: 10 of meer woorden goed.

Klankdictee

Na het woorddictee neemt u – zo nodig – een klankdictee af om na te gaan of de klank-tekenkoppeling geautomatiseerd is. U kunt dat op de volgende manier doen. U dicteert:

schrijf op:

de a van pan
d van das
e van pet
k van kar
i van wip
j van jas
o van ton
n van net
u van mus
p van pop
b van bal
r van rat
f van fout
v van vis
g van gek
z van zon
h van hok
t van tak
l van lus
s van sap
m van mes
w van was

De kinderen schrijven alleen de klank op, maar hebben steun aan de klank in een woord. Sommige klanken zijn los heel moeilijk op het gehoor te onderscheiden.

Introductie steltaak 1 (Bouwschrift)

De werkwijze is identiek aan die van les 4. Wijs de kinderen weer op de handelingswijzer:

- 1 Lees het verhaal zin voor zin en bedenk welk woord ontbreekt.
- 2 Schrijf dat woord op achter de zin.
- 3 Schrijf het verhaal na op een blaadje.
- 4 Bedenk eventueel zelf nog een zin als slot.
- 5 Maak een tekening bij het verhaal.

Laat taalzwakke leerlingen samenwerken. Controleer ook of ze een goed woord kiezen, voordat ze het verhaal gaan naschrijven. Een goed eindresultaat is belangrijk.

Afsluiting

Besteed weer aandacht aan de steltaak. Laat eventueel enkele toegevoegde zinnen horen of tekeningen zien. Schrijven moet gericht zijn op een lezer, dus een verhaal moet er leuk uitzien.

Introductie

Bespreek kort het gemaakte dictee, voordat u de dictees voor verwerking teruggeeft. Daarna geeft u aan welke kinderen meteen aan steltaak 2 in het Bouwboek kunnen beginnen (als ze taak 1 af hebben!). Alle andere kinderen gaan eerst nog woorden oefenen en daarna pas aan de steltaak beginnen.

Materiaal

- Nagekeken dicteeschema
- Bouwboek les 10
- Kopieerblad 5 of 6 Woordstroken

Steltaak 2 (Bouwboek)

Deze taak is identiek aan die in les 5.

Wijs de kinderen op de handelingswijzer:

- 1 Lees een zin en bedenk welk woord ingevuld moet worden.
- 2 Schrijf het nummer van de zin op met het goede woord erachter.
- 3 Schrijf het verhaal na met de goede woorden erin.
- 4 Maak een tekening bij het verhaal.

Zelfstandig en begeleid oefenen

- **Zelfstandig oefenen (activiteitengroep)**

De kinderen die het controledictee voldoende hebben gemaakt, gaan hun moeilijke woorden achter in het Bouwschrift noteren. Op het dicteeschema hebt u in de desbetreffende kolom aangegeven welk woord fout is en hoe dit woord geschreven moet worden.

Eventueel schrijft u er nog de woorden bij waarvan u uit het Bouwschrift weet dat het desbetreffende kind er moeite mee heeft. Vervolgens gaan de kinderen in tweetallen of individueel oefenen. Dit kan door de woorden aan elkaar te dicteren (luisterdictee) of door een zelfdictee, waarbij het kind het woord leest, het afdekt en dan opschrijft (kijkdictee).

- **Begeleid oefenen (instructiegroep)**

Extra hulp zal klankanalyse of klank-tekenkoppeling betreffen. Andere problemen worden nog voldoende geoefend in de rest van het blok. Oefen met gesproken woorden en illustraties. Zeg het woord voor en laat het in klanken verdelen. Gebruik de woorden uit het basispakket. Laat vervolgens de woorden letter voor letter opschrijven of stempelen. Gebruik daarbij een woordstrook (kopieerblad 5 of 6). Extra oefenmateriaal: de spelen Klankwijs en Drietal.

Afsluiting

Besteed aandacht aan de steltaak. Sommige kinderen zullen taak 1 hebben afgemaakt, andere hebben een begin gemaakt of zijn klaar met taak 2. Vraag naar ervaringen en geef aan wanneer ze eventueel hun steltaak kunnen afmaken. Aangezien het naschrijven in dit stadium nog een hele klus is voor de kinderen, kan misschien de schrijfles worden benut!

Woordpakketten

les 11 **les 12**
aa - a **ee - e**

aap	been
baas	fee
gaas	keel
haar	peen
raam	teen
haan	reep
paal	zeef
haak	zeep
haas	heet
kaas	veel
vaas	leeg
jaar	been
kaal	lees
maan	geel
zaag	week
maak	geen

Materiaal

- *Bouwschrift les 11 t/m 13*
- *Bouwboek les 11 t/m 13*
- *Kopieerbladen 2 en 4*

Extra materiaal

- *Automatiseringsspelen:*
Klankwijs 3 spel 1
Letterbingo spel 4
Drietal spel 4
- *Computerprogramma Spellinghulp*
module 1: thema 1.1 en 1.2

Lesverloop

Introductie

Praat met de kinderen over de korte klinkers die ze tot nu toe geoefend hebben en zet die op het bord. Gebruik ook de term 'korte klinkers'. Zet vervolgens de lange klinkers ernaast. Gebruik ook de term 'lange klinkers': ze klinken langer dan de korte klinkers en zien er ook langer uit.

Laat het verschil horen tussen de korte klinkers en de lange klinkers. Ze kennen de lange klinkers al van het lezen en hebben er ook al woordjes mee gelegd. Het gaat nu echter om automatisering vanuit een gesproken woord.

Vertel de kinderen vervolgens met welk letterpaar ze woorden gaan opschrijven. Vraag ze enkele woordjes te noemen met deze letters en doe die samen. Oefen daarbij kort de klankanalyse en schrijf de woordjes letter voor letter op het bord.

Besteed ook aandacht aan het woordbeeld. Wijs weer op de vakjes voor de kleine, hoge en lage letters. De lange klinker, die uit een dubbelteken bestaat, komt altijd in het vakje voor de kleine letters. Het vakje is echter door een lijn in tweeën gedeeld. Wanneer de kinderen met losse letters schrijven moeten ze de

letters apart schrijven, wanneer ze verbonden schrift gebruiken moeten ze de letters aan elkaar schrijven door de lijn heen.

Woordenschat

Ga na of de kinderen de woorden van het basispakket kennen. Laat woorden aanwijzen of benoemen, bedenk daarbij dat benoemen moeilijker is. Kijk, voordat u begint met uitleggen, hoe het woord in de oefeningen wordt gebruikt, zodat de betekenis die u geeft overeenkomt met die uit de oefeningen. Probeer zo nodig van een aantal woorden concrete voorwerpen te verzamelen, zoals peen, meel, reep en zeef. Zet deze voorwerpen ergens in de klas en hang er een kaartje aan.

Gebruik tegenstellingen (heet-koud, veel-weinig, leeg-vol, boos-blij). Enkel een tegenstelling is waarschijnlijk niet voldoende. Probeer hiervan ook voorbeelden aan te wijzen of laat het voordoen. De volgende woorden kunnen het beste in een zin worden gebruikt: woon, kook, lees en koop. Probeer er een illustratie bij te zoeken, zodat de kinderen zien waar de zin over gaat.

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen (activiteitengroep)

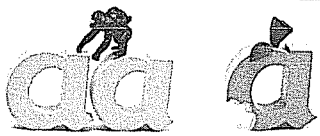
Na de introductie van het woordpakket gaan kinderen die zelfstandig verder kunnen de bijbehorende bladzijde uit het Bouwschrift maken. Wie klaar is, mag verder gaan in het Bouwboek.

• Begeleid oefenen (instructiegroep)

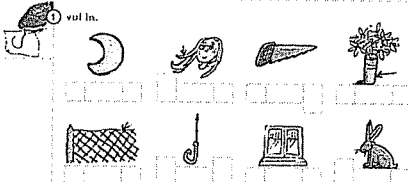
Oefen met de kinderen die instructie nodig hebben de analyse van woorden met een lange en met een korte klinker. Laat de kinderen daarbij op een woordstrook het woord met losse letters en aan elkaar schrijven. Zet ze daarna op het bord en bespreek het resultaat. Benadruk het verschil lang-kort. De lange klinker ziet er geschreven ook langer uit, namelijk met een dubbelteken. Laat het dubbelteken meteen aan elkaar schrijven om de samenhang te benadrukken. Doe bij elke oefening in het Bouwschrift steeds een woord samen.

les 11

les 11

1 vul in.

2 kies aa of a, schrijf het woord op.

zij is de b...s.	een pak met s...p.
een ...p is een dier.	ik m...k de kar.
hij is zes j...r.	een tak op het d...k.
en w...k in het ijs.	die man is k...l.
ik eet geen k...s.	ik k...m mijn haar.

3 maak woorden met aa of a.

h...n	b...
p...l	z...
m...n	r...
v...s	t...
g...s	d...

kopieerblad 2 / bouw-boek les 11

Opgave 1

De kinderen moeten de illustratie benoemen en het woord invullen. De woordvorm 'stuurt' het goed benoemen van de illustratie, omdat het benoemde woord moet passen. Illustraties: maan, haar, zaag, vaas, gaas, haak, raam, haas.

Opgave 2

De kinderen vullen op de lege plaats een aa of a in, zodat een goede zin ontstaat.

Opgave 3

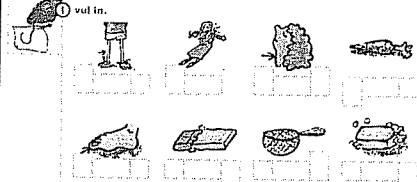
De kinderen maken een woord met aa of a. Alleen de begin- of eindletter is gegeven. Soms zijn verschillende goede woorden mogelijk. Illustratie: 'een haan op een paal'.

les 12

les 12

1 vul in.

2 kies het goede woord, schrijf het op.

weg of weeg	ik weet de ...
peen of pen	de haas eet een ...
les of lees	ik ... een boek.
het of heet	de pan is ...
vel of veel	ik heb niet ... zin.
leg of leeg	de ton is ...

3 maak woorden met e of ee.

g...l	w...k
l...g	v...t
m...s	g...n
v...l	l...s

kopieerblad 2 / bouw-boek les 12

Opgave 1

De kinderen moeten de illustratie benoemen en het woord invullen. De woordvorm 'stuurt' het goed benoemen van de illustratie, omdat het benoemde woord moet passen. Illustraties: been, fee, keel, peen, teen, reep, zeef, zeep.

Opgave 2

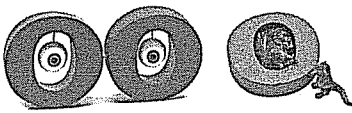
De kinderen lezen de zin en vullen een woord met ee of e in.

Opgave 3

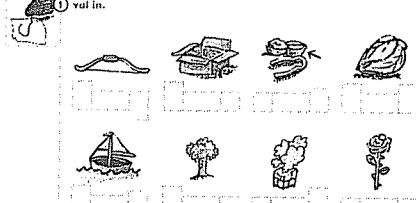
De kinderen kiezen voor ee of e, en maken zo een nieuw woord.

les 13

les 13

1 vul in.

2 kies aa of o, schrijf het woord op.

ik w...n daar.	
zijn ...g is dik.	
de man is d...f.	
ik k...k pap.	
de t...n is lek.	
ik k...p een pop.	

3 maak woorden met oo of o.

p...t	r...s	h...l
r...k	z...n	b...s

kopieerblad 2 / bouw-boek les 13

Opgave 1

De kinderen moeten de illustratie benoemen en het woord invullen. De woordvorm 'stuurt' het goed benoemen van de illustratie, omdat het benoemde woord moet passen. Illustraties: boog, doos, noot, kool, boot, boom, rook, roos.

Opgave 2

De kinderen vullen op de lege plaats oo of o in, zodat een goede zin ontstaat.

Illustratie: 'een dik oog'.

Opgave 3

De kinderen vullen op de lege plaats oo of o in, zodat goede woorden ontstaan.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

Met behulp van kopieerblad 2 kunnen de kinderen alle geoefende woorden rubriceren op klank en op woordvorm. Bij de 'woordvorm'-oefening wordt de lange klinker voorgesteld door een breed vakje. Voor woorden met een 'f' is weer een aparte kolom beschikbaar.

• Bouwboek (activiteitengroep)

Voor verwerking van het extra woordpakket staat kopieerblad 4 ter beschikking. De lange klinker wordt voorgesteld door een breed vakje.

Toelichting bij de oefeningen

Les 11

Activiteit 2: bij enkele genoemde woorden moet met behulp van eindrijm een woord worden gezocht.

Les 12

Activiteit 2: bij enkele genoemde woorden moeten nieuwe woorden worden bedacht door de laatste letter te verwisselen. Met een goede woordenschat moet dit lukken.

Les 13

Activiteit 2: bij alle woorden wordt de lange klinker vervangen door een korte klinker. Soms levert dit een goed woord op. Die woordparen worden naast elkaar gezet.

Afsluiting

Het basiswoordenpakket komt opnieuw aan de orde. De kinderen die alleen met het basispakket hebben geoefend, hebben als uitlopopdracht de geoefende woorden per aangeboden letterpaar gerubriceerd (kopieerblad 2). De kinderen die zelfstandig hebben gewerkt met de extra woorden, hebben deze uitlopopdracht niet gedaan. Daarom bespreekt u deze woorden nu met alle kinderen samen, zodat het geoefende basiswoordenpakket in zijn geheel terugkomt. U laat om de beurt een woord met aa, ee en oo noemen. De kinderen gebruiken daarbij kopieerblad 2 of hun Bouwschrift.

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit vijftien zinnen met een dicteewoord. Het betreft twaalf woorden met een aa, ee of oo, en drie woorden met een korte klinker. Deze laatste drie woorden hebben de kinderen niet geoefend. Wijs de kinderen er nog eens op dat ze altijd moeten proberen zich het woord voor te stellen voor ze gaan schrijven.

Materiaal

- Bijlage 6 Dicteeschema
- Bouwschrift les 14

Controledictee 2.1

Instructie

Geef de kinderen vooraf de volgende instructie:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit die zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord (kijk in je hoofd).
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft dat woord in kolom 1 als je het woord 'in je hoofd gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog eens om na te gaan of je niets vergeten bent.

	schrijf op
1 in het gaas zit een gat.	gaas
2 de ton is leeg.	ton
3 in de zak zit meel.	meel
4 ik zaag de lat af.	zaag
5 de bal rolt op de weg.	weg
6 de boot ligt aan de wal.	boot
7 de kok gebruikt een zeef.	zeef
8 ik zie mijn jas niet.	jas
9 de pop ligt in een doos.	doos
10 doe het raam maar dicht.	raam
11 mijn teen doet pijn.	teen
12 het vuur geeft veel rook.	rook
13 ik koop een boek.	koop
14 we gaan naar hen toe.	naar
15 ik neem je tas mee.	neem

Score

Voldoende: 10 of meer woorden goed.

Introductie steltaak 1 (Bouwschrift)

Na het dictee beginnen de kinderen met de schrijfactiviteit uit het Bouwschrift. In het verhaal staat in elke zin een onvolledig woord. De kinderen schrijven het bedoelde woord achter de zin. De woorden liggen op het spellingniveau dat ze oefenen. Bij het verhaal kunnen ze vervolgens een tekening maken.

Neem de kinderen die nog moeite hebben met de betekenis van sommige woorden apart. Lees samen het verhaal, stel de kinderen er vragen over. Als ze het verhaal voldoende begrijpen, mogen ze de opdracht zelfstandig maken (eventueel in tweetallen). Wijs de kinderen ook op de in vorige lessen geïoefende handelingswijzer. Laat één van de kinderen deze handelingswijzer, de werkvolgorde, verwoorden.

Afsluiting

Bespreek de ervaringen met de steltaak. Laat een kind het verhaal voorlezen en bekijk samen enkele tekeningen.

Introductie

Het verwerken van het gecorrigeerde dictee gebeurt op de gebruikelijke wijze. Geef weer aan welke kinderen meteen aan steltaak 2 in het Bouwboek kunnen beginnen. De kinderen kennen deze taak. Vraag een kind de werkvolgorde aan te geven (de handelingswijzer).

Materiaal

- *Nagekeken dicteeschema*
- *Bouwboek les 15*
- *Kopieerbladen 5 of 6 Woordstroken*
- *Kopieerblad 7 Klankpositie*

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen (activiteitengroep)

De kinderen die het controledictee voldoende hebben gemaakt, gaan hun moeilijke woorden achter in het Bouwschrift noteren. Op het dicteeschema hebt u in de desbetreffende kolom aangegeven welk woord fout is en hoe dit woord geschreven moet worden.

Eventueel schrijft u er nog de woorden bij waarvan u uit het Bouwschrift weet dat het desbetreffende kind er moeite mee heeft. Daarna gaan ze in tweetallen of individueel de woorden oefenen met behulp van een woordstrook (luisterdictee of kijkdictee).

• Begeleid oefenen (instructiegroep)

– Probleem klankanalyse

Oefen met gesproken woorden en illustraties. Zeg het woord voor en laat het in klanken verdelen. Gebruik de woorden uit het basispakket. Laat vervolgens de woorden letter voor letter opschrijven of stempelen. Gebruik de woordstrook (kopieerblad 5 of 6). Extra oefenmateriaal: de spelen Klankwijs en Drietal.

– Probleem onderscheid lange en korte klinkers

Stel een woordpakket samen waarin beide klinkers naast elkaar voorkomen. Gebruik bij het oefenen kopieerblad 7. U vult de te oefenen klanken in de bovenste vakjes in (bijvoorbeeld: oo - o; aa - a; ee - e; uu - u). Daarna kopieert u het blad voor de kinderen. Vervolgens dicteert u een woord. Elk kind kruist het vakje aan onder de desbetreffende letter in de positie waarin het die klank hoort. Laat daarna een kind het woord in klanken analyseren. Elk kind schrijft daarna het woord in het vakje eronder.

Extra oefenmateriaal: computerprogramma Spellinghulp, module 1: thema 1.1 en/of 1.2.

Afsluiting

Besteed dit keer aandacht aan de illustraties bij de steltaak. Het motto is: 'Je schrijft voor een lezer. Zorg dat het er leuk uitziet!'

Woordpakketten

les 16 uu - u	les 17 aa - ee - oo - uu	les 18 aa - ee - oo - uu
duur	boog	haas
muur	kaas	kool
uur	kaal	boos
huur	keel	zuur
vuur	rook	doof
zuur	vuur	duur
guur	zuur	geel
lus	heet	laat
rug	boom	noot
zus	zeef	zeep
bus	naam	zaag
put	lees	muur
kus	zeep	reep
suf	duur	hoog
mug	doos	laag
hut	poot	leeg
	muur	paal
	teen	vaas
	gaas	haar
	haag	been
		maan
		boot

Materiaal

- Bouwschrift les 16 t/m 18
- Bouwboek les 16 t/m 18
- Kopieerbladen 2 en 4

Extra materiaal

- Automatiseringsspel:
Klankwijs 3 spel 1
Letterbingo spel 4
Drietal spel 4
- Computerprogramma Spellinghulp
module 1: thema 1.1. en 1.2

Lesverloop

Introductie

Laat de kinderen alle lange en korte klinkers opnoemen. Zet ze naast elkaar als letterparen op het bord (aa - a enz.) In les 16 komen de uu en u aan de orde. Laat de kinderen horen en zien dat de letter 'uu' altijd gevolgd wordt door een 'r'. Dit is een belangrijk onderscheid met bijvoorbeeld 'u' en 'ui', die nooit gevolgd worden door een 'r'.
Les 17 en 18 vormen een herhaling van de vorige lessen. De oefenvormen in het Bouwschrift zijn gedeeltelijk nieuw, zodat u de kinderen uitleg zult moeten geven.

Woordenschat

Ga na of de kinderen de woorden van het basispakket kennen. Laat woorden aanwijzen of benoemen. Bedenk dat benoemen moeilijker is. Beperk u bij het bespreken van een woord niet tot het geven van een zin waarin het woord voorkomt. Geef niet alleen een tegenstelling, maar zoek naar voorbeelden die deze tegenstelling duidelijk maken. Laat bijvoorbeeld een illustratie zien van een dure auto en eentje van een goedkope auto. Maak, als het mogelijk is, gebruik van de zintuigen, bijvoorbeeld proeven bij zuur. Let ook op het onderscheid heg - haag. Bij een hoge afscheiding van struiken/bomen gebruiken we het woord 'haag'.

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen (activiteitengroep)

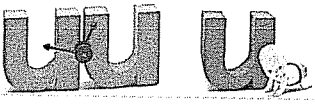
De oefeningen in het Bouwschrift kunnen zelfstandig gemaakt worden. Daarna kunnen de kinderen verder gaan met het Bouwboek.

• Begeleid oefenen (instructiegroep)

Oefen met de kinderen die instructie nodig hebben de analyse van woorden met een lange en met een korte klinker. Laat de kinderen daarbij op een woordstrook de woorden eerst met losse letters en daarna aan elkaar schrijven. Zet deze woorden vervolgens op het bord en bespreek het resultaat. Benadruk het verschil. De lange klinker ziet er ook in geschreven vorm langer uit, namelijk met een dubbelteken. Laat het dubbelteken meteen aan elkaar schrijven om de samenhang te benadrukken. Doe bij elke oefening in het Bouwschrift een woord samen.

les 16

les 16

1 schrijf het woord op, maak nog een woord.

m = g v = m z = d g = z

2 kies uu of u, schrijf het woord op.

een lus in het touw.
mijn rug doet pijn.
de jas is dur.
dat is mijn zus.
de bes smaakt zur.
het is gur weer.
hij zit op de mur.
we gaan met de bus.
het is vijfur.
de put is niet diep.

3 bedenk het rijm-woord, schrijf het op.

hut en p	uur en d
mus en k	duf en s
guur en m	rug en m
bus en z	muur en z

kopieerblad 2 / bouw-boek les 16

les 17

les 17

1 vul in.

2 kies aa of uu.

mijn num is bas.
een hut bij de mur.
een gat in het gus.
de bal is niet dur.
een tuin met een hug.

3 maak woorden met ee of oo.

l <u>u</u> s	z <u>u</u> p	b <u>u</u>
d <u>u</u> s	r <u>u</u> k	m <u>u</u>
p <u>u</u> t	t <u>u</u> n	w <u>u</u>
h <u>u</u> t	p <u>u</u> n	z <u>u</u>

kopieerblad 2 / bouw-boek les 17

les 18

les 18

1 vul in.

2 kies aa, ee, oo of uu, schrijf het woord op.

niet hoog maar lug.
niet vol maar lug.
niet blij maar bus.
geen lat maar een pul.
geen kan maar een vus.
geen vlot maar een but.

3 maak woorden met aa, ee, oo of uu.

d <u>u</u> f	h <u>u</u> r	n <u>u</u> p
g <u>u</u> l	h <u>u</u> g	z <u>u</u> r

kopieerblad 2 / bouw-boek les 18

Opgave 1

De kinderen benoemen de illustratie en vullen het woord in op de lijn. Ze vervangen daarna de aangeduide letter door de aangegeven letter en vullen het nieuwe woord in. Illustraties: muur, vuur, zuur, guur.

Opgave 2

De kinderen vullen op de lege plaats een uu of u in, zodat een goede zin ontstaat. Illustratie: 'dit is mijn zus'.

Opgave 3

De kinderen vullen het rijmwoord in.

Opgave 1

De kinderen benoemen de illustratie, zoeken de woordvorm die bij het benoemde woord hoort en vullen het woord in. Illustraties: boog, kaas, keel, zeef, boom, zuur, vuur, kaal.

Opgave 2

De kinderen vullen in één zin in: aa of a; uu of u. Illustratie: 'een tuin met een haag'.

Opgave 3

De kinderen maken woorden met behulp van de letters ee of e, oo of o.

Opgave 1

De kinderen benoemen de illustratie, zoeken de woordvorm die bij het benoemde woord hoort en vullen het woord in. Illustraties: kool, muur, haas, zeep, zaag, noot, maan, been.

Opgave 2

De kinderen lezen de zin en schrijven het goede woord door te kiezen uit aa, ee, oo of uu. Illustratie: 'de man is boos'.

Opgave 3

De kinderen maken woorden met behulp van de letters die erboven staan. De letters mogen meer dan één keer worden gebruikt.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

Met behulp van kopieerblad 2 worden alle woorden van het basispakket gerubriceerd op grond van klankvorm en woordbeeld. De klanken waarop gerubriceerd moet worden, kunt u het beste vooraf zelf invullen of op het bord schrijven.

• Bouwboek (activiteitengroep)

Voor verwerking van het woordpakket is kopieerblad 4 nodig.

Toelichting bij de oefeningen

Les 16

Activiteit 2: de woorden worden op beginletter in paren bij elkaar gezet.

Les 17

Activiteit 2: bij elk woord wordt een nieuw woord gezocht door wijziging van de middenklank.

Les 18

Activiteit 2: de kinderen moeten de woorden rubriceren op de eerste en laatste letter. Vervolgens moeten ze daar eenzelfde woord bij zoeken met een korte klinker.

Afsluiting

Bespreek met de hele groep het basiswoordenpakket. Vraag aan de kinderen welke woorden ze allemaal hebben geleerd. U kunt ook vragen naar hun ervaringen met de oefeningen in het Bouwschrift, of naar lastige woorden (of illustraties) die ze zijn tegengekomen.

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit zestien zinnen met een dicteewoord (vier per lange klinker). De laatste vier woorden hebben de kinderen niet geoefend. Wanneer u het nodig vindt nog een klankdictee af te nemen, kunt u het klankdictee bij het controledictee uit les 9 gebruiken.

Materiaal

- Bijlage 6 Dicteeschema
- Bouwschrift les 19

Controledictee 2.2

Instructie

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit die zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord (kijk in je hoofd).
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft dat woord in kolom 1 als je het 'in je hoofd gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog eens om na te gaan of je niets vergeten bent.

- 1 die jas is niet duur.
- 2 het glas is al leeg.
- 3 ik zie de maan nog niet.
- 4 hij won het spel.
- 5 het is guur weer.
- 6 hij heeft een pet op.
- 7 de bus staat al klaar.
- 8 de man komt naar ons toe.
- 9 de pan is niet heet.
- 10 ik ben een beetje doof.
- 11 de haas rent hard weg.
- 12 de boom is heel hoog.
- 13 ik maak de doos open.
- 14 ik tuur naar het schip.
- 15 geef me dat boek eens.
- 16 ik loop met je mee.

schrijf op
 duur
 leeg
 maan
 won
 guur
 pet
 bus
 man
 heet
 doof
 haas
 hoog
 maak
 tuur
 geef
 loop

Score

Voldoende: 11 of meer woorden goed.

Introductie steltaak 1 (Bouwschrift)

Na het dictee beginnen de kinderen met de schrijfactiviteit in het Bouwschrift. In het verhaal staat in elke zin een onvolledig woord. De kinderen lezen de zin en schrijven het goede woord ernaast. De woorden liggen op het spellingniveau dat ze oefenen. Bij het verhaal kunnen ze vervolgens een tekening maken. Stimuleer vooral het zelf bedenken van een paar eigen zinnen als slot. Laat één van de kinderen de werkvolgorde (handelingswijzer) verwoorden, zodat iedereen precies weet wat er gedaan moet worden. Neem de kinderen die nog moeite hebben met de betekenis van sommige woorden apart. Lees samen het verhaal, en stel ze er vragen over. Als ze het verhaal voldoende begrijpen, mogen ze de opdracht zelfstandig maken.

Afsluiting

Schrijven gebeurt voor een lezer. Waar moet je op letten wanneer je een verhaal schrijft? Maak met deze vraag de kinderen bewust van de leestekens en laat ze nakijken of ze die niet vergeten zijn.

Introductie

Deel de gecorrigeerde dictees uit en bespreek wat er nu verder gaat gebeuren. De kinderen die fouten in hun dictee hebben gemaakt, gaan eerst die woorden oefenen en daarna beginnen ze met steltaak 2 (of maken ze steltaak 1 af). De kinderen die geen fouten hebben gemaakt, gaan meteen met de steltaak beginnen. De kinderen kennen de vorm van de steltaak. Laat één van de kinderen verwoorden wat er gedaan moet worden.

Materiaal

- Nagekeken dicteeschema
- Bouwboek les 20
- Kopieerblad 5 of 6 Woordstroken
- Kopieerblad 7 Klankpositie

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen (activiteitengroep)

De kinderen die het controledictee voldoende hebben gemaakt, gaan hun moeilijke woorden achter in het Bouwschrift noteren. Op het dicteeschema hebt u in de desbetreffende kolom aangegeven welk woord fout is en hoe het woord geschreven moet worden. Eventueel schrijft u er nog de woorden bij waarvan u uit het Bouwschrift weet dat het desbetreffende kind er moeite mee heeft. De vier kolommen voor de lange klinkers kunnen daarmee aangevuld worden. Vervolgens gaan de kinderen in tweetallen of individueel oefenen (luister- of kijkdictee). Daarbij oefenen ze ook de al eerder genoteerde lastige woorden met dezelfde klank.

• Begeleid oefenen (instructiegroep)

– Probleem onderscheid lange en korte klinkers

Stel een woordpakket samen waarin beide klinkers naast elkaar voorkomen. Gebruik bij het oefenen kopieerblad 7. U vult de te oefenen klanken in in de bovenste vakjes (bijvoorbeeld: oo - o; aa - a; ee - e). Daarna kopieert u het blad voor de kinderen. Vervolgens dicteert u een woord. Elk kind kruist het vakje aan onder de desbetreffende letter in de positie waarin het die klank hoort. Laat daarna een kind het woord in klanken analyseren. Elk kind schrijft daarna het woord in het vakje eronder.
Extra oefenmateriaal: computerprogramma Spellinghulp, module 1: thema 1.1 en/of 1.2.

Afsluiting

Besteed opnieuw aandacht aan het gebruik van leestekens. Uit zichzelf vergeten kinderen dit.

Woordpakketten

les 21 ie - ij

tien
 riet
 hiel
 mier
 riem
 wiel
 biet
 wieg
 vier
 ziek
 dier
 pijl
 dijk
 wijn
 vijs
 pijp
 bijl
 vijf
 lijn
 vijl
 pijn

les 22 ui - eu

buik
 kuil
 huis
 duin
 muis
 duif
 buis
 duim
 tuin
 ruit
 vuil
 reus
 heup
 neus
 peuk
 deuk
 jeuk
 leuk

les 23 ie - ui - ij

ziek
 kies
 dief
 bier
 hier
 dier
 vies
 hiel
 niet
 vier
 wieg
 wiel
 duik
 huil
 duim
 ruik
 ruit
 fuif
 buis
 kuil
 huis
 vuil
 muis

die samen. Vertel erbij dat ze bij de klank 'ij' alleen woorden met een 'ij' gaan oefenen en niet met 'ei'. Besteed aandacht aan het woordbeeld. Wijs weer op de vakjes voor de kleine, hoge en lage letters. De tweetekenklanken komen in een vakje dat door een lijn in tweeën is gedeeld.

Woordenschat

Ga na of de kinderen de woorden van het basispakket kennen. Laat woorden aanwijzen of benoemen. Bedenk dat benoemen moeilijker is. Bespreek de woorden van het basispakket met behulp van de oefeningen in het Bouwschrift. Hieronder volgt een aantal suggesties voor de uitleg van de woorden. Maak zoveel mogelijk gebruik van concrete voorwerpen. Kijk wat er in de klas aanwezig is. Voordat u de woorden behandelt, kunt u kijken of bepaalde woorden bij elkaar horen. U kunt ze dan als groepjes bespreken.

- Woorden die zijn uit te beelden: jeuk, pijn, fijn, leuk, huil, bijt en ruik.
- Woorden die deel uitmaken van of horen bij een bekend woord: hiel (voet), riem (broek), wiel (fiets).
- 'Lichaams'woorden: buik, heup, neus, duim, kies en hiel.
- Dieren: mier, dier, muis, duif en uil.
- Telwoorden: vier, vijf, tien.

Van een aantal woorden kunt u synoniemen of tegenstellingen geven. Zoek, als het mogelijk is, ook naar illustraties ter ondersteuning.

- Synoniemen: wieg (bed voor een baby), riet (heel hoog gras), fuif (feest, verjaardag).
- Tegenstellingen: hier-daar, ziek-beter, vuil-schoon, niet-wel, huil-lach.

Materiaal

- Bouwschrift les 21 t/m 23
- Bouwboek les 21 t/m 23
- Kopieerbladen 2 en 4

Extra materiaal

- Automatiseringsspellen:
 Klankwijs 3 spel 2
 Letterbingo spel 5 en 6
 Drietal spel 5 en 6
- Computerprogramma Spellinghulp
 module 1: thema 1.3 t/m 1.5 en thema 2

Lesverloop

Introductie

Vraag de kinderen de korte en lange klinkers te noemen. Zet deze als twee groepen op het bord. Vraag vervolgens of ze nog meer klanken kennen. Zodra een tweetekenklank genoemd wordt, gaat u daarop door en introduceert u de term 'tweetekenklank'.

In drie lessen worden alle tweetekenklanken geoefend. Zet samen met de kinderen alle tweetekenklanken op het bord en vertel wat er in deze les geoefend gaat worden. Wijs de kinderen op de vaste lettervolgorde van links naar rechts. Vraag de kinderen vervolgens enkele woordjes te noemen met deze letters en oefen

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen (activiteitengroep)

De activiteitengroep kan dit zelfstandig aan. Daarna volgen de oefeningen uit het Bouwboek. De kinderen kennen alle oefeningen.

• Begeleid oefenen (instructiegroep)

Laat de kinderen die instructie nodig hebben enkele woorden op het gehoor verdelen in klanken. Gebruik daarbij eventueel kopieerblad 7. De kinderen kruisen dan aan welke klank ze horen in het vakje dat overeenkomt met de klankpositie. Doe bij elke oefening uit het Bouwschrift een woord samen.

les 21

les 21

ie **ij**

1 vul in.

2 kies ie of ij, schrijf het woord op.

3 maak met elk woord een nieuw woord met ie of ij.

ton _____ rem _____
weg _____ wol _____
zak _____ pen _____

kopieerblad 2 / bouw-boek les 21

les 22

les 22

ui **eu**

1 vul in.

2 kies ui of eu, schrijf het woord op.

3 kies het goede woord, schrijf het op.

huis - jeuk - duif - duim

de _____ zit op het _____
ik heb _____ aan mijn _____

kopieerblad 2 / bouw-boek les 22

les 23

les 23

ie **ui**

1 kies ie, ui of ij, schrijf het woord op.

2 bedenk het rijmwoord, schrijf het op.

3 kies een letter, kies uit: ie, ui, of ij.

ik ben zok.
de rust is stuk.
het boek ligt hor.
ik donk in zee.
ik pak een wol.
de dof pakt een tas.
ik rij naar hos.
mijn kos doet pijn.
ik ken dat dor niet.
het boer smaakt vos.
ik bot op mijn dulm.

wijk en r _____ pijn en f _____
ruik en d _____ uil en v _____
duif en f _____ bij en r _____
lijn en w _____ muis en l _____
wiel en h _____ huil en k _____

not _____ boer _____ wol _____
hol _____ dom _____ wog _____
pon _____ pol _____ vor _____
wok _____ lom _____ mos _____

kopieerblad 2 / bouw-boek les 23

Opgave 1

De kinderen benoemen de illustratie en schrijven het woord in de desbetreffende woordvorm.
Illustraties: riet, hiel, mier, biet, pijl, vijl, dijk, vijs, bijl.

Opgave 2

De kinderen vullen op de lege plaats ie of ij in, zodat een goede zin ontstaat.
Illustratie: 'ik zie een wieg'.

Opgave 3

De kinderen maken van elk woord een nieuw woord, door een keuze uit ie of ij.

Opgave 1

De kinderen benoemen de illustratie en schrijven het woord in de desbetreffende woordvorm.
Illustraties: kuil, duin, duif, buis, heup, peuk, deuk, reus.

Opgave 2

De kinderen vullen op de lege plaats ui of eu in, zodat een goede zin ontstaat.
Illustratie: 'in de ruit zit een gat'.

Opgave 3

De kinderen moeten de beide woorden op de goede plaats in de zin invullen.

Opgave 1

De kinderen vullen op de lege plaats ie, ui of ij in, zodat een goede zin ontstaat.
Illustratie: 'de dief pakt een tas'.

Opgave 2

De kinderen vullen het rijmwoord in.

Opgave 3

De kinderen kiezen woorden door het invullen van ie, ui of ij.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

Na de oefeningen in het Bouwschrift worden alle geoefende woorden weer gerubriceerd met behulp van kopieerblad 2. De rubricering op klank zal weer aandacht vragen. Met het rubriceren op woordbeeld zijn ze inmiddels vertrouwd.

• Bouwboek (activiteitengroep)

De kinderen hebben weer kopieerblad 4 nodig.

Toelichting bij de oefeningen

Les 21 en 22

De kinderen kennen alle activiteiten.

Les 23

Activiteit 2: woorden van het woordpakket sorteren op betekenis. Dit zal toelichting behoeven.

Activiteit 3: deze activiteit lukt alleen wanneer ze eerst activiteit 2 hebben uitgevoerd. Ze moeten namelijk uit elke groep drie woorden kiezen en daar een zin mee maken.

Afsluiting

Besprek met de hele groep welke woorden ze hebben geleerd (basispakket) en welke ze lastig vonden om te schrijven. Vraag ook naar hun ervaringen met de oefeningen in het Bouwschrift.

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit zestien zinnen met een dicteewoord. Het zijn steeds vier woorden met ie, ij, ui en eu. De eerste twaalf woorden zijn afkomstig uit het basiswoordenpakket. De volgende vier woorden hebben de kinderen niet geoefend. Wijs hen erop dat ze steeds 'in hun hoofd' moeten kijken hoe het woord of een letter eruitziet, en dat ze het daarna pas moeten opschrijven.

Materiaal

- Bijlage 6 Dicteeschema
- Bouwschrift les 24

Controledictee 3.1

Instructie

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit die zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft dat woord in kolom 1 als je het woord 'gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog eens om na te gaan of je niets vergeten bent.

1	er groeit riet in de sloot.	schrijf op
2	het hout wordt met een bijl gekapt.	riet
3	de duif zit op het dak.	bijl
4	de band is van het wiel gehaald.	duif
5	de muis loopt naar de kaas.	wiel
6	het water stroomt tegen de dijk.	muis
7	de mier loopt op het terras.	dijk
8	mijn heup doet pijn.	mier
9	er zitten vijf mussen in de boom.	heup
10	ik heb jeuk aan mijn voet.	viif
11	zij woont in dat huis.	jeuk
12	mijn neus ziet rood van de zon.	huis
13	hij liep hard weg.	neus
14	ik kijk naar het bord.	liep
15	een beuk is een boom.	kijk
16	ik ruik iets vreemds.	beuk
		ruik

Score

Voldoende: 11 of meer woorden goed.

Introductie steltaak 1 (Bouwschrift)

Na het dictee beginnen de kinderen met de schrijfactiviteit uit het Bouwschrift. In het verhaal staat in elke zin een onvolledig woord. De kinderen lezen de zin en schrijven het goede woord erachter. De woorden liggen op het spellingniveau dat ze oefenen. Bij het verhaal kunnen ze vervolgens een tekening maken. Stimuleer vooral het zelf bedenken van een paar eigen zinnen als slot.

Neem de kinderen die nog moeite hebben met de betekenis van sommige woorden apart. Lees samen het verhaal, en stel hun er vragen over. Als ze het verhaal voldoende begrijpen, mogen ze de opdracht zelfstandig maken.

Wijs de kinderen er nog eens op dat ze schrijven voor een lezer. Het moet er dus goed uitzien.

Afsluiting

Laat een kind het verhaal voorlezen en bespreek welke slotzinnen er allemaal bedacht zijn.

Introductie

Deel de gecorrigeerde dictees uit en bespreek wat er nu verder gaat gebeuren. (Eventueel stelt u eerst nog een woord aan de orde dat vaak fout is gedaan.) Laat alle kinderen de steltaak in het Bouwboek bekijken. In elke zin staat weer een onjuist woord, maar dat kun je nu niet meer zien. De kinderen moeten zelf, door begrijpend lezen, het onjuiste woord ontdekken en het vervangen door een goed woord. Laat één van de kinderen de werkvolgorde aanduiden. Daarna laat u de kinderen die geen dicteefouten hadden met steltaak 2 beginnen. De anderen gaan eerst hun onjuist geschreven woorden oefenen.

Materiaal

- *Nagekeken dicteeschema*
- *Bouwboek les 25*
- *Kopieerblad 5 of 6 Woordstroken*
- *Kopieerblad 7 Klankpositie*

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen (activiteitengroep)

De kinderen die het controledictee voldoende hebben gemaakt, gaan hun moeilijke woorden achter in het Bouwschrift noteren. Op het dicteeschema hebt u in de desbetreffende kolom aangegeven welk woord fout is en hoe dit woord geschreven moet worden. Eventueel schrijft u er nog de woorden bij waarvan u uit het Bouwschrift weet dat het desbetreffende kind er moeite mee heeft. Vervolgens gaan de kinderen in tweetallen of individueel oefenen (luister- of kijkdictee).

• Begeleid oefenen (instructiegroep)

Het gaat om het probleem van de klankanalyse van tweetekenklanken.

U dicteert woorden. De kinderen moeten de desbetreffende klank aankruisen op kopieerblad 7. Daarna laat u het woord opschrijven. U laat steeds één kind het woord op klank analyseren. Alle kinderen vullen vervolgens het woord in het desbetreffende vakje in.

Extra oefenmateriaal: computerprogramma Spellinghulp, module 1: thema 1.3 t/m 1.6 en thema 2.2 t/m 2.7.

Afsluiting

Leg de nadruk dit keer vooral op de zinnen die de kinderen bedacht hebben bij het verhaal. Laat een aantal kinderen hun zinnen voorlezen.

Woordpakketten

les 26 oe - ou	les 27 oe - eu - ou	les 28 ie - ij - ui - ou - oe - eu
doek	koe	lief
boek	moer	vies
zoen	poep	diep
moer	zoet	reus
boer	poes	jeuk
soep	moe	doel
boef	boer	zoen
hoek	soep	ziek
koek	koek	voel
zoet	zoen	zie
voet	boek	bijl
mouw	kou	uil
zout	bout	lui
bout	hout	mouw
hout	kous	mij
vouw	fout	rij
touw	touw	bij
kous	mouw	fuif
fout	zout	boer
kou	vouw	duif
	leuk	mier
	heup	koe
	neus	pijl
	peuk	riem
	jeuk	lijm
	deuk	zout
		pijn
		neus
		fuif

Materiaal

- Bouwschrift les 26 t/m 28
- Bouwboek les 26 t/m 28
- Kopieerbladen 2 en 4

Extra materiaal

- Automatiseringsspelen:
Klankwijs 3 spel 2
Letterbingo spel 5 en 6
Drietal spel 5 en 6
- Computerprogramma Spellinghulp
module 1: thema 1.3 t/m 1.5 en thema 2

Lesverloop

Introductie

Zet samen met de kinderen de tweetekenklanken die ze al hebben geoefend op het bord. Bespreek de klanken die ze nog niet hebben geoefend. Die komen nu aan de beurt.

Vertel dat de klank 'ou' steeds wordt geschreven met 'ou'. De woorden met 'au' gaan de kinderen op een later tijdstip inprenten. Ze moeten dus altijd 'ou' schrijven, behalve wanneer ze op grond van het woordbeeld weten dat een woord met 'au' geschreven wordt.

De klank 'ij' wordt steeds geschreven met 'ij'. De woorden met 'ei' gaan de kinderen op een later tijdstip inprenten. Ze moeten dus altijd 'ij' schrijven.

Woordenschat

Ga na of de kinderen de woorden van het basispakket kennen (met behulp van het Bouwschrift).

Sommige woorden zijn heel specifiek, zoals bout en moer. Wanneer de illustraties niet duidelijk genoeg zijn, kunt u andere illustraties erbij zoeken, zo mogelijk ook de voorwerpen zelf. Ook een woord als doek kunt u gemakkelijk laten zien, net als vouw (in papier). Voordat u woorden behandelt, is het handig om te kijken of bepaalde woorden qua betekenis bij elkaar horen. U kunt ze dan in groepjes bespreken.

- dieren: poes, koe, uil, mier, duif en dier;
- gereedschap: moer, bout, touw en bijl;
- woorden die zijn uit te beelden: zoen, kou, leuk, jeuk, lief, vies, lui, mij en jouw.

Voor boef wordt een vaste illustratie gebruikt.

Voor dief doen we dat niet, omdat een dief juist niet als zodanig opvalt. Benadruk het verschil tussen beide woorden.

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen (activiteitengroep)

De kinderen kennen alle oefeningen, behalve oefening 2 van les 26. De kinderen moeten door begrijpend lezen de fout ontdekken en het goede woord invullen.

• Begeleid oefenen (instructiegroep)

Met de kinderen die instructie nodig hebben, bespreekt u de oefeningen uit het Bouwschrift. U doet steeds de eerste opdracht gezamenlijk.

les 26

les 26

oe ou

1 vul in.

2 één woord is fout, bedenk het goede rijm-woord.

mijn jouw is vies.
de moer loopt in de wei.
die som is hout.
In dit blad zit een touw.
zijn zoet doet pijn.

3 maak een nieuw woord met oe of ou.

ziet _____ buik _____
haak _____ kijk _____
heet _____ biet _____
kaas _____ sop _____

kopieerblad 2 / bouw-boek les 26

Opgave 1

De kinderen benoemen de illustratie en schrijven het woord in de woordvorm.
Illustraties: doek, zoen, moer, boef, bout, zout, touw, kou.

Opgave 2

De kinderen lezen de zin. In iedere zin staat een woord dat er niet in past. Ze veranderen de eerste letter van dat woord en schrijven de goede zin op.
Illustratie: 'zijn voet doet pijn'.

Opgave 3

De kinderen kiezen voor de middelste letter oe of ou en vormen zo een nieuw woord.
Illustratie: 'een poes in een kous'.

les 27

les 27

oe eu ou

1 kies oe, eu of ou, schrijf het woord op.

de noes van de reus.
de koe is moe.
een boet in het hout.
ik heb jeuk op mijn houp.
die koes is van jou.
een touw om het hout.
de soup is te zout.
de poes is lief.
dat boek is heel kouk.
ik raap de poek op.

2 bedenk het rijm-woord, schrijf het op.

boek en k _____ jou en k _____
roep en p _____ neus en r _____
moe en k _____ fout en z _____
jeuk en d _____ mouw en t _____

3 maak woorden met oe, eu of ou, schrijf ze op.

oe	eu	ou
k _____	l _____	v _____
z _____	h _____	k _____
m _____	n _____	f _____
s _____	j _____	m _____

kopieerblad 2 / bouw-boek les 27

Opgave 1

De kinderen lezen de zin en vullen zelf het onvolledige woord aan door een keuze te maken uit oe, eu of ou.
Illustratie: 'de soep is te zout'.

Opgave 2

De kinderen vullen het rijmwoord in.

Opgave 3

De kinderen vullen op de lege plaats oe, eu of ou in en kiezen vervolgens de ontbrekende eindklank, zodat er een goed woord ontstaat.

les 28

les 28

ie ui oe ou eu

1 vul in.

2 kies ui, ie, oe, ij of ou, schrijf het woord op.

hij is niet moe, maar ui.
ik zie mijn niem niet.
een moer is een dier.
de boel ligt bij het hout.
de doef zit op het doel.
de boer pakt de koe.
mijn voet doet poen.
de mouw is voes.
ik heb jeuk aan mijn noes.
hij is heel zoek.

3 bedenk het rijm-woord, schrijf het op.

duif en f _____	doel en v _____	hout en z _____
dief en l _____	ijl en m _____	vijs en p _____
bij en r _____	toen en z _____	touw en m _____
liep en d _____	leuk en j _____	rijm en l _____

kopieerblad 2 / bouw-boek les 28

Opgave 1

De kinderen benoemen de illustraties en schrijven het woord met oe, ui of ij.
Illustraties: doel, uil, bij, koe, fuif, lijm.

Opgave 2

De kinderen vullen op de lege plaats ui, ie, oe, ij of ou in, zodat een goede zin ontstaat.
Illustratie: 'hij is heel ziek'.

Opgave 3

De kinderen vullen het rijmwoord in.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

Met behulp van kopieerblad 2 worden alle geëfende woorden weer gerubriceerd op klank en op woordbeeld. Laat de kinderen daarna een zin maken met een zelfgekozen woord per klank.

• Bouwboek (activiteitengroep)

De kinderen hebben kopieerblad 4 nodig voor het woordpakket.

Toelichting bij de oefeningen

Les 26

Activiteit 2: het sorteren van woorden op betekenis: wel of niet de naam van een plant. (Alle woorden hebben wel iets met planten te maken.)

Les 27

Activiteit 2: het sorteren op betekenis: dieren met of zonder vleugels.

Les 28

Activiteit 2: namen van lichaamsdelen rangschikken, van hoofd naar voeten.

Afsluiting

Bespreek met de hele groep het basiswoordenpakket. Vraag aan de kinderen welke woorden ze allemaal hebben geleerd of welke ze moeilijk vonden.

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit zestien zinnen met een dicteewoord. Per tweetekenklank zijn er twee of vier woorden opgenomen. Woorden met 'ei' of 'au' zijn daar niet bij. De laatste zes woorden hebben de kinderen niet geëfend.

Materiaal

- *Bijlage 6 Dicteeschema*
- *Bouwschrift les 29*

Controledictee 3.2

Instructie

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit die zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft dat woord in kolom 1 als je het woord 'in je hoofd gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog eens om na te gaan of je niets vergeten bent.

1	de doek ligt op tafel.	schrijf op doek
2	op de grond ligt een peuk.	peuk
3	hier moet nog wat zout in.	zout
4	mijn jas is vuil.	vuil
5	de politie heeft de boef gepakt.	boef
6	dat dier ken ik niet.	dier
7	ik plak het met lijm vast.	lijm
8	deze moeder zit los.	moeder
9	ik rol het touw wel op.	touw
10	deze som is fout.	fout
11	die jongen heet Teun.	teun
12	hij viel op zijn knie.	viel
13	ik buig de draad om.	buig
14	kom je nou nog?	nou
15	je moet wel op tijd zijn.	moet
16	ik wijs je de weg.	wijs

Score

Voldoende: 12 of meer woorden goed.

Introductie steltaak 1 (Bouwschrift)

In elke zin van het verhaal staat weer een onvolledig woord. De kinderen kennen de werkwijze (handelingswijzer!) Laat zwakke kinderen eventueel samenwerken. Controleer hun werk voor ze het verhaal in zijn geheel naschrijven.

Afsluiting

Bespreek het verhaal waaraan de kinderen hebben gewerkt. Stel de leestekens nog eens aan de orde en laat elk kind controleren of die niet vergeten zijn.

Introductie

Deel de gecorrigeerde dictees uit en geef aan wat er nu gaat gebeuren. Bespreek met name de steltaak in het Bouwboek. Elke zin bevat weer een fout woord dat de kinderen door kritisch te lezen zelf moeten ontdekken. (Soms kunnen ze aan de illustratie zien welk woord fout is!) De kinderen zonder dicteefouten beginnen meteen met de steltaak, de anderen gaan eerst de onjuist geschreven woorden oefenen.

Materiaal

- *Nagekeken dicteeschema*
- *Bouwboek les 30*
- *Kopieerblad 5 of 6 Woordstroken*
- *Kopieerblad 7 Klankpositie*

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen (activiteitengroep)

De kinderen die het controledictee voldoende hebben gemaakt, noteren hun moeilijke woorden achter in het Bouwschrift. Op het dicteeschema hebt u in de desbetreffende kolom aangegeven welk woord fout is en hoe dit woord geschreven moet worden. Eventueel schrijft u er nog de woorden bij waarvan u uit het Bouwschrift weet dat het desbetreffende kind er moeite mee heeft. Ze oefenen tevens de woorden die al in deze kolommen staan naar aanleiding van het vorige dictee. Vervolgens gaan ze in tweetallen of individueel oefenen (luister- of kijkdictee).

• Begeleid oefenen (instructiegroep)

– Het probleem van de klankanalyse van de tweetekenklanken

U dicteert woorden. De kinderen moeten de desbetreffende klank aankruisen op kopieerblad 7. Daarna laat u het woord opschrijven. U laat steeds een kind het woord op klank analyseren. Alle kinderen vullen vervolgens het woord in in het desbetreffende vakje. Extra oefenmateriaal: computerprogramma Spellinghulp, module 1: thema 1.3 t/m 1.6 en thema 2.2 t/m 2.7.

Afsluiting

Besteed aandacht aan de wijze waarop de verhalen geïllustreerd zijn. Sommige kinderen zullen de illustratie uit het Bouwschrift of Bouwboek hebben nagetekend, anderen zullen hebben geprobeerd zelf een tekening te maken.

Woordpakketten

les 31 h - k - l

haak
hoek
hout
hol
hek
hok
huis
haar
hoog
hiel
kool
koel
kuil
keel
kaal
kat
laag
laat
los
leeg
lief
leuk
lip
lek
heup
hees
kus

les 32 f - j - t

fout
fel
vijf
fuif
zeef
lief
fit
fijn
fee
doof
juf
jas
jouw
jaar
jaag
ton
tel
teen
tuin
touw
put
vat

les 33 r - s - z

reus
raam
roos
riem
ruik
rot
rek
rat
rook
sok
soep
som
sap
sop
zon
zus
zes
zuur
zak
zee
zeef
zout
zoon
zoek

Materiaal

- Bouwschrift les 31 t/m 33
- Bouwboek les 31 t/m 33
- Kopieerbladen 2 en 4

Extra materiaal

- Automatiseringsspelen:
Klankwijs 1 spel 1 en 2
Klankwijs 2 spel 1 en 2
Letterbingo spel 1, 2, 3
Drietal spel 1, 2, 3
- Computerprogramma Spellinghulp
module 1: thema 1 en 2

Lesverloop

Introductie

Vraag de kinderen alle korte klinkers, lange klinkers en tweetekenklanken te noemen die ze de afgelopen lessen geleerd hebben. Zet deze per groep bij elkaar. Vertel daarna dat in de volgende lessen de medeklinkers aandacht gaan krijgen. Laat de kinderen een paar medeklinkers noemen. Ze kennen deze letters immers al van het lezen.

Vertel de kinderen dat ze woorden gaan schrijven met h, k, l; f, j, t; of r, s en z. Zet de letters waar het in de les vooral om gaat naast elkaar op het bord. Vraag de kinderen vervolgens een woord te bedenken waarin die letters voorkomen. Wanneer ze een woord kennen waarin twee letters zitten, heeft dat de voorkeur. Zet de genoemde woorden op het bord.

Woordenschat

Ga na of de kinderen de woorden van het basispakket kennen. Doe dat met behulp van het Bouwschrift. Voordat u de woorden behandelt, is het handig om te kijken of er bepaalde woorden zijn die qua betekenis bij elkaar horen. U kunt deze in groepjes bespreken. U kunt ook werkwoordsvormen voordoen, bijvoorbeeld jaag. Een aantal woorden kunt u uitleggen door een voorbeeld te geven en dat visueel te maken.

- lek: prik een melkbekertje lek en laat de gevolgen zien.
- fel: het zonlicht is fel. Je doet de zonwering neer als de zon te fel is.
- fit: je bent fit als je wakker wordt en goed geslapen hebt.
- zoon: gebruik een illustratie van een vader en een zoon. Gebruik het woord pappa om het woord zoon uit te leggen.

Een aantal woorden kunt u beter uitleggen door een tegenstelling te noemen, zoals koud-warm en laat-vroeg. Zoek weer naar illustraties met verschillende kenmerken. Gebruik bij het woord fee illustraties uit een bekend prentenboek.

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen (activiteitengroep)

De kinderen kennen alle oefenvormen. De kinderen van de activiteitengroep kunnen de oefeningen in het Bouwschrift maken en dan meteen verder gaan met het extra woordpakket in het Bouwboek.

• Begeleid oefenen (instructiegroep)

Ga met de kinderen die instructie nodig hebben met name in op het vormonderscheid tussen de letters en oefen enkele woordjes met ze. Kijk naar de oefeningen in het Bouwschrift en laat enkele kinderen vertellen wat ze moeten doen.

les 31

les 31

h k l

1 Kies h, k of l. schrijf het woord op.

ik heb pijn in mijn ie.

ik lig in de ul.

ik loop naar de oe.

een a op het dak.

mijn ee doet pijn.

de haas eet oo.

dat boek is eu.

het o van de muis.

de aa zit los.

de bal is e.

2 bedenk het woord, schrijf het op.

niet hoog maar aa.

niet vroeg maar aa.

niet vast maar o.

niet vol maar ee.

niet stout maar le.

3 maak woorden met h, k, of l.

aar out ho

oog eup he

aal oel li

ees uis ku

kopieerblad 2 / bouw-boek les 31

Opgave 1

De kinderen vullen op de lege plaats h, k of l in, zodat een goede zin ontstaat.

Illustratie: 'de bal is lek'.

Opgave 2

De kinderen vullen steeds een h, k of l in op de lege plaats.

Illustratie: 'niet hoog maar laag'.

Opgave 3

De kinderen bedenken zelf woorden met h, k of l.

les 32

les 32

f j t

1 Kies f, j of t. schrijf het woord op.

de man is do.

de fee is lie.

dat is ouw boek.

ik zee het meel.

de pu is heel diep.

een rat op een va.

ik el tot ten.

de as van juf.

jij bent zes jaar.

ik aag de mus weg.

2 één woord is fout. bedenk het goede rijm-woord.

mijn peen doet pijn.

dat is lijn voor jou.

zij rolt het bouw op.

we gaan naar een dulf.

ik voel me niet zit.

3 maak een nieuw woord. schrijf het op.

hout h = f zee z = f tas t = j bel b = f bon b = t duin d = t suf s = j vaar v = j vijl l = f been b = t

kopieerblad 2 / bouw-boek les 32

Opgave 1

De kinderen vullen op de lege plaats f, j of t in, zodat een goede zin ontstaat.

Illustratie: 'een rat op een vat'.

Opgave 2

In elke zin staat een woord dat er niet in past. De kinderen veranderen de eerste letter van dat woord en schrijven de goede zin op.

Illustratie: 'zij rolt het touw op'.

Opgave 3

De kinderen vervangen de aange-deide letter door de aangegeven letter en vullen het nieuwe woord in.

les 33

les 33

r s z

1 Kies r, s of z. schrijf het woord op.

de bes is uur.

ik kijk door het aam.

de ak is leeg.

de iem is te wijs!

de oep is zout.

ik uik een vuur.

dat is mijn us.

ik lust het ap niet.

2 één woord is fout. bedenk het goede rijm-woord.

het vuur geeft veel kook.

dat is haar woon.

de neus is ziek.

ik boek mijn jas.

de kom is fout.

3 zoek een rijm-woord met r, s, of z. schrijf het op.

dom en boos en nee en

pot en mes en hout en

vat en ton en hek en

pop en neef en rok en

kopieerblad 2 / bouw-boek les 33

Opgave 1

De kinderen vullen op de lege plaats r, s of z in, zodat er een goede zin ontstaat.

Illustratie: 'ik kijk door het raam'.

Opgave 2

In elke zin staat een woord dat er niet in past. De kinderen veranderen de eerste letter van dat woord en schrijven de goede zin op.

Illustratie: 'een vuur dat rookt'.

Opgave 3

De kinderen bedenken een rijm-woord en schrijven dat op.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

De verwerking van het basiswoordenpakket kan het beste gebeuren met behulp van kopieerblad 1 en 2. U kunt ze bijvoorbeeld voor/achter kopiëren. De woorden met een korte klinker komen op kopieerblad 1, woorden met een lange klinker of tweetekenklinker komen op kopieerblad 2. Bespreek met de kinderen vooraf waarom dat handig is.

• Bouwboek (activiteitengroep)

Het extra woordpakket wordt geoefend met behulp van de kopieerbladen 3 en 4.

Toelichting bij de oefeningen

Les 31

Activiteit 2: bij elk woord een nieuw woord zoeken door verwisseling van de middenklank.

Activiteit 3: zelf een woordpaar kiezen en daar een zin mee maken.

Les 32

Activiteit 2: sorteren op beginletter en er zelf nog woorden bij zoeken.

Les 33

Activiteit 2: sorteren op beginletter en er zelf weer woorden bij zoeken.

Afsluiting

Bespreek met de hele groep het basiswoordenpakket met een paar voorbeeldwoorden per letter. Het aantal geoefende woorden is te groot om ze allemaal te herhalen.

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit zestien zinnen met een dicteewoord. De kinderen hebben sommige van deze woorden niet geoefend. Ze moeten ze echter wel kunnen schrijven op basis van klankanalyse en klank-tekenkoppeling. Wijs de kinderen erop dat ze de meeste woorden kennen en dat ze die moeten proberen te schrijven op basis van woordbeeld, dus eerst 'kijken in je hoofd naar de woordfoto'.

Materiaal

- Bijlage 6 Dicteeschema
- Bouwschrift les 34

Controledictee 4.1

Instructie

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit die zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft dat woord in kolom 1 als je het woord 'in je hoofd gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog eens om na te gaan of je niets vergeten bent.

	schrijf op
1 huil maar niet.	huil
2 dit is de tas van juf.	juf
3 deze les is niet moeilijk.	les
4 de bes smaakt erg zuur.	zuur
5 dat is lief van je.	lief
6 de mug zit op de ruit.	ruit
7 ik zie mijn jas niet.	jas
8 de soep is te zout.	zout
9 de rook gaat recht omhoog.	rook
10 het is hier vlakbij.	hier
11 mijn sok is vies.	sok
12 de zeef ligt op de tafel.	zeef
13 zij wacht op de hoek van de straat.	hoek
14 ik jaag de hond weg.	jaag
15 ik voel me niet fit.	fit
16 dat was een leuk feest.	leuk

Score

Voldoende: 12 of meer woorden goed.

Introductie steltaak 1 (Bouwschrift)

Na het dictee beginnen de kinderen met de stelactiviteit uit het Bouwschrift. In het verhaal staat in elke zin een onvolledig woord. De kinderen lezen de zin en schrijven het goede woord erachter. De woorden liggen op het spellingniveau dat ze oefenen. Daarna schrijven ze het verhaal na op een blaadje. Ze kunnen er vervolgens een tekening bij maken. Goede schrijvers kunnen zelf nog meer zinnen bij het verhaal bedenken.

Afsluiting

Besteed specifiek aandacht aan de relatie schrijver-lezer. Een illustratie en een verzorgd schrift zijn belangrijk voor degene die het verhaal gaat lezen.

Introductie

Bespreek enkele opvallende aspecten uit het nagekeken dictee. Noem bijvoorbeeld eens de woorden die ieder een goed geschreven heeft. Deel daarna de gecorrigeerde dictees uit en vertel wie wat gaat doen. De kinderen kennen de vorm van de tweede steltaak (in het Bouwboek). Laat het verhaal zien aan de hele groep en vraag één kind de werkvolgorde te vertellen (de handelingswijzer).

Materiaal

- *Nagekeken dicteeschema*
- *Bouwboek les 35*
- *Kopieerblad 5 of 6 Woordstroken*
- *Kopieerblad 7 Klankpositie*

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen (activiteitengroep)

De kinderen die het controledictee voldoende hebben gemaakt, gaan hun moeilijke woorden achter in het Bouwschrift noteren. Op het dicteeschema hebt u in de desbetreffende kolom aangegeven welk woord fout is en hoe het woord geschreven moet worden.

Vervolgens kunnen ze in tweetallen de woorden oefenen met behulp van inprenting, door de woorden op kaartjes te zetten en elkaar een kijkdictee te geven. Ze kunnen ook individueel oefenen door een visueel zelfdictee (woord bekijken, bedekken, in het hoofd naar de 'woordfoto' kijken, opschrijven). Daarna dicteren de kinderen elkaar in tweetallen de woorden nog eens.

• Begeleid oefenen (instructiegroep)

– Probleem klankanalyse

U zegt een woord, het kind zegt het woord klank voor klank en noteert het woord letter voor letter op de woordstrook (kopieerblad 6). Daarna schrijft het kind dit woord nog eens aan elkaar.

– Probleem klank-letterkoppeling

Wanneer er fouten worden gemaakt op grond van onvoldoende onderscheid tussen f en v, en s en z, moeten de kinderen deze woorden visueel inprenten. Het auditieve onderscheid is zeer moeilijk aan te leren. Het visuele inprenten gebeurt door het lezen van het woord, het maken van een 'woordfoto', het bedekken van het woord, het woord opschrijven en vervolgens nalezen en controleren.

Afsluiting

De steltaak staat hierbij centraal. Sommige kinderen zullen taak 1 hebben afgemaakt, andere kinderen zijn mogelijk al klaar met taak 2. Vraag naar de verschillende ervaringen en vooral naar de zelfbedachte zinnen. Laat ook controleren of alle leestekens er staan!

Woordpakketten

les 36

m - n - w - v

man
kam
mam
mop
moer
muis
mouw
kan
naam
neem
noot
nul
wiel
wak
wat
wip
wol
waar
wil
was
woon
vat
vak
vin
vel
vaar
vuur
vier
vuil
viel
vouw

les 37

b - d

boef
dief
boos
deuk
bal
bom
duin
den
bak
doos
baas
boot
das
doof
bijl
dijk
dier
bon
duik
boer
dom
dak
bus
bok
bier
boek
doek
buik
bijt
buis
doel
dun
bil
dag
bel
duur
dop
been

les 38

b - d - p - g

buik
big
dag
boog
bel
gaas
poot
peuk
gaar
boom
bos
boos
been
deuk
duur
poep
bil
pop
pot
bijl
duif
bus
gum
doel
doos
pijl
biet
bout
goot
boer
dop

Lesverloop

Introductie

In de vorige lessen is reeds een aantal medeklinkers aan de orde geweest. Zet deze samen met de kinderen op het bord en vraag welke letters nog geoefend moeten worden.

Vertel de kinderen dat ze nu woorden gaan schrijven met m - n, w - v; of met b - d of met b - d, p - g. Zet de klanken bij het noemen meteen in een woord en schrijf de letter daarbij op het bord. Het is heel lastig de desbetreffende klanken – geïsoleerd – zo uit te spreken dat duidelijk is om welke klank het gaat. De meeste problemen ontstaan dan ook bij woorden die met beide klanken voorkomen (mat-nat; boos-doos).

Woordenschat

Ga na of de kinderen de woorden van het basispakket kennen. Kijk, voordat u begint met uitleggen, hoe het woord in de oefeningen gebruikt wordt, zodat de betekenis die u geeft overeenkomt met die uit de oefeningen.

Voordat u de woorden behandelt, is het handig om te kijken of er bepaalde woorden zijn die qua betekenis bij elkaar horen. U kunt ze dan in groepjes bespreken. Hieronder volgen enkele voorbeelden.

- dieren: mol, muis, mug, dier, vin, big;
- woorden over buiten: boom, duin, den, bos;
- lichaamsdelen: duim, buik, bil;
- eten en drinken: soep, bier, bijt, gaar;
- dingen op school: map, bel, pen.

Geef tegenstellingen van de volgende woorden: boos, dun, vol, vuil, wit, dom, duur en nat.

Werkwoordsvormen kunt u voordoen: zoals veeg, woon, weeg, viel, wil en bijt.

Let vooral ook op het onderscheid duin-dijk, zus-broer en boom-bos.

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen (activiteitengroep)

De kinderen kennen alle oefenvormen in het Bouwschrift. De activiteitengroep kan deze oefeningen zelfstandig aan. Daarna gaan ze meteen door met het Bouwboek.

• Begeleid oefenen (instructiegroep)

Doe van elke oefening uit het Bouwschrift één woord mondeling samen.

Materiaal

- *Bouwschrift les 36 t/m 38*
- *Bouwboek les 36 t/m 38*
- *Kopieerbladen 2 en 4*

Extra materiaal

- *Automatiseringsspelen:*
Klankwijs 1 spel 1 en 2
Klankwijs 2 spel 1 en 2
Letterbingo spel 1, 2, 3
Drietal spel 1, 2, 3
- *Computerprogramma Spellinghulp*
module 1: thema 1 en 2

les 36

les 36

m n w v

1 schrijf het woord op, maak nog een woord.

w = v n = m v = w w = v m = n

2 kies m of w, schrijf het woord op.

ze viel van de ip.

die op is heel leuk.

de sok is van ol.

dat is niet aar.

de oer zit los.

hij il op de muur.

mijn naa is win.

de mol ziet de uis.

Ik nee het wiel mee.

3 zoek een rijmwoord met w of v, n of m.

win en boot en mier en

bel en haar en kuil en

tas en boon en reus en

vul en duur en touw en

kopieerblad 2 / bouw-boek les 36

les 37

les 37

b d

1 schrijf het woord op, maak nog een woord.

d = b b = d b = d d = b b = d

2 één woord is fout, bedenk het goede rijmwoord.

ik vaar met een poot.

zij is de vaas.

de moeder is ziek.

ik buik in de zee.

die jas is heel duur.

3 maak een nieuw woord met b of d.

hok peen vijl

pen zus vel

zon mop gas

duik val peuk

4 kies b of d, schrijf het woord op.

lijk ijt il

uin uis ag

ief oel oaf

oef un iet

kopieerblad 2 / bouw-boek les 37

les 38

les 38

b d p g

1 schrijf het woord op, maak nog een woord.

g = l g = s s = r p = d b = p

2 kies b, d, p of g, schrijf het woord op.

een oom in het bos.

een ulf op een paal.

een us met een deuk.

een oer op de dijk.

een pen en een um.

een pil in een ot.

een bal in het oel.

een oot aan het dak.

3 zoek een rijmwoord met b, d, p of g, schrijf het op.

vel en boot en soep en

mag en peen en duik en

mop en guur en hout en

vos en boos en riet en

kopieerblad 2 / bouw-boek les 38

Opgave 1

De kinderen moeten de illustratie benoemen en het woord invullen op de lijn. Daarna vervangen ze de aangeduide letter door de aangegeven letter en vullen het nieuwe woord in.

Illustraties: wiel, man, vat, wak, kam.

Opgave 2

De kinderen lezen de zin en kiezen voor m of w op de lege plaats. Ze schrijven het nieuwe woord op. Illustratie: 'hij wil op de muur'.

Opgave 3

De kinderen vullen een rijmwoord in met w of v, m of n.

Opgave 1

De kinderen moeten de illustratie benoemen en het woord invullen op de lijn. Daarna vervangen ze de aangeduide letter door de aangegeven letter en vullen het nieuwe woord in.

Illustraties: doos, bak, bom, dier, boek.

Opgave 2

In elke zin staat een woord dat er niet in past. De kinderen veranderen de eerste letter van dat woord en schrijven de goede zin op. Illustratie: 'ik duik in zee'.

Opgave 3

De kinderen vervangen één letter door b of d en vullen het nieuwe woord in.

Opgave 4

De kinderen kiezen voor b of d en schrijven het nieuwe woord op.

Opgave 1

De kinderen moeten de illustratie benoemen en het woord invullen op de lijn. Daarna vervangen ze de aangeduide letter door de aangegeven letter en vullen het nieuwe woord in.

Illustraties: big, boog, gaas, peuk, bijl.

Opgave 2

De kinderen vullen op de lege plaats b, d, p of g in, zodat een goede zin ontstaat. Illustratie: 'een boer op de dijk'.

Opgave 3

De kinderen vullen een rijmwoord in met b, d, p of g.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

De verwerking van het basiswoordenpakket met behulp van de kopieerbladen 1 en 2 is bekend. (Zie les 31-34.)

• Bouwboek (activiteitengroep)

Voor de verwerking van het woordpakket zijn de kopieerbladen 3 en 4 nodig.

Toelichting bij de oefeningen

Les 36, 37 en 38: de kinderen kennen alle activiteiten.

Afsluiting

Bespreek met de hele groep nog eens het basiswoordenpakket met een paar voorbeelden per letter. Het aantal geoefende woorden is te groot om alle woorden te oefenen.

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit zestien zinnen met een dicteewoord. De kinderen hebben alle woorden geoefend. De letterparen m-n, w-v, b-d en p-g komen elk vier keer voor. Niet alle woorden zijn in deze lessen geoefend! Het gaat er vooral om of de desbetreffende letters geautomatiseerd zijn.

Leg er wel nadruk op dat ze woorden op basis van woordbeeld moeten proberen te schrijven. (Eerst naar de 'woordfoto in je hoofd kijken', en daarna pas gaan schrijven.)

Materiaal

- Bijlage 6 Dicteeschema
- Bouwschrift les 39

Controledictee 4.2

Instructie

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit die zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft het woord in kolom 1 als je het woord 'gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog eens om na te gaan of je niets vergeten bent.

	schrijf op
1 de maan is goed te zien.	maan
2 ik weeg de zak met zand.	weeg
3 de goot zit aan het dak.	goot
4 ik gooi de bak leeg.	bak
5 zij viel op haar knie.	viel
6 haar naam is Kim.	naam
7 de doos zit vol.	doos
8 mijn duim doet pijn.	duim
9 ik veeg de vloer.	veeg
10 dit is geen dijk, maar een duin.	duin
11 de bal ligt op het dak.	dak
12 de poes likt haar poot.	poot
13 het wiel zit los.	wiel
14 ik heb geen zin.	geen
15 hij is boos op jou.	boos
16 de geit eet een peen.	peen

Score

Voldoende: 12 of meer woorden goed.

Introductie steltaak 1 (Bouwschrift)

Na het dictee beginnen de kinderen met de schrijfactiviteit uit het Bouwschrift. In het verhaal staat in elke zin een onvolledig woord, of er is een woord weggelaten. De kinderen lezen de zin, en vullen het goede woord achter de zin in. Daarna schrijven ze het verhaal op een blaadje en maken er een tekening bij. Goede schrijvers kunnen zelf nog meer zinnen bij het verhaal bedenken.

Laat één van de kinderen vertellen wat de werkvolgorde is (handelingswijzer). Systematisch werken om een goed eindresultaat te bereiken is iets wat vanzelfsprekend moet worden.

Afsluiting

Besteed vooral aandacht aan het open einde van het verhaal. Welke zinnen hebben de kinderen erbij bedacht? Laat een aantal kinderen hun bedenkels voorlezen.

Introductie

Vertel de kinderen welke woorden iedereen goed had en welke letter nog problemen oplevert. Deel daarna de nagekeken dictees uit en zet de kinderen aan het werk. De kinderen kennen steltaak 2 (in het Bouwboek) als taak. Sommige kinderen zullen mogelijk taak 1 nog moeten afmaken. Maar eerst gaan alle kinderen met fouten in hun dictee deze woorden oefenen. Daarna gaan ze pas verder met een steltaak.

Materiaal

- *Nagekeken dicteeschema*
- *Bouwboek les 40*
- *Kopieerblad 10 of 11 Letterplaten*

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen (activiteitengroep)

De kinderen die het controledictee voldoende hebben gemaakt, gaan hun moeilijke woorden achter in het Bouwschrift noteren. Op het dicteeschema hebt u in de desbetreffende kolom aangegeven welk woord fout is en hoe het woord geschreven moet worden.

Vervolgens gaan de kinderen in tweetallen of individueel oefenen door middel van een kijkdictee. Het is de bedoeling dat de nu nog fout geschreven woorden ingeprent worden.

• Begeleid oefenen (instructiegroep)

– Een probleem met het onderscheid van een letterpaar

U geeft het kind een spiekbriefje voor een van beide letters. U spreekt af welk woord als steunwoord op het kaartje komt te staan (eventueel een letterplaat van kopieerblad 10 of 11).

Het kind moet vervolgens de woorden met het letterpaar uit het basispakket inprenten. Het mag als steun naar behoefte spieken. Het oefenen gebeurt als volgt: woord lezen, in het hoofd naar de 'foto' kijken, woord opschrijven en controleren of het goed is.

Afsluiting

Besprek vooral de zinnen die de kinderen bij hun verhaal bedacht hebben. In de volgende blokken moeten ze steeds meer zelf gaan bedenken.

Inleiding

We trekken drie lessen uit voor toetsing, herhaling en eventueel speciale leerhulp naar aanleiding van een foutenanalyse. De volgorde is:

les 41: herhaling en keuzeactiviteiten

les 42: toetsing en keuzeactiviteiten

les 43: speciale spellinghulp en keuzeactiviteiten

Voor speciale spellinghulp is één les gereserveerd. Het kan zijn dat er meer lessen nodig zijn: dit blijkt uit afname van de toets. U kunt ook na de drie afsluitende lessen direct het volgende blok aanbieden. Voor de kinderen die dit nodig hebben kunt u de speciale spellinghulp herhalen tijdens het werken aan dit volgende blok. Mogelijk hebt u les 41 niet nodig, omdat de kinderen al voldoende geoefend hebben met hun 'moeilijke woorden'. U biedt dan gewoon meteen de afsluitende bloktoets aan: het aantal extra lessen wordt dan beperkt tot twee.

Les 41 Herhaling en keuzeactiviteiten

Materiaal

- Bouwschrift
- Woordkaartjes
- Kopieerbladen 25 t/m 27

Alle kinderen gaan nog een keer hun 'moeilijke woorden' oefenen achter in het Bouwschrift. Ze doen dat door het inprenten van deze woorden. Ze oefenen door de woordjes op kaartjes te schrijven en elkaar een 'kijkdictee' af te nemen. De instructie luidt: 'lees het woord – kijk naar het woord in je hoofd (ogen omhoog) – schrijf het woord op een woordstrook'. Ze kunnen dit ook individueel doen door het woord steeds te bedekken.

Na het oefenen nemen ze elkaar een 'luisterdictee' af. Dit 'luisterdictee' laat u door twee kinderen samen nakijken. De woorden die goed zijn mogen in het Bouwschrift worden gekleurd met kleurpotlood.

De kinderen die hiermee klaar zijn (of geen woordjes hoeven te oefenen) gaan verder met een keuzeactiviteit (Kopieerbladen 25, 26 en 27). De keuzeactiviteiten zijn gericht op het oefenen met woorden of het gebruik van woorden in zinnen.

U kunt ook de kinderen die nog steltaken moeten afmaken, hiervoor nu in de gelegenheid stellen.

Les 42 Toetsing en keuzeactiviteiten

Introductie

Na zeven didactische maanden (ongeveer maart groep 3) mag verondersteld worden dat de basistoets voldoende wordt gemaakt. We gaan ervan uit dat gedurende de eerste vier maanden het leren lezen en spellen tegelijk is geoefend. Met het Basisblok wordt dan vanaf ongeveer januari de aandacht specifiek gericht

op de automatisering van datgene wat tijdens het leren lezen al op gang is gekomen.

De toets is hieronder opgenomen, compleet met normering en een overzicht van de instructieaspecten. U dient deze toets zo snel mogelijk na te kijken, omdat de vervolgactiviteiten afhangen van de toetsresultaten. Na afname van de toets gaan alle kinderen een keuzeactiviteit doen, of een activiteit die u voor het desbetreffende kind of groepje kinderen zinvol acht.

Materiaal

- Basistoets
- Bijlage 6 Dicteeschema
- Bijlage 27 Foutenanalyseschema
- Kopieerbladen 25, 26 en 27

Basistoets

Instructie

Geef de kinderen vooraf de volgende instructie:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit die zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft het woord in kolom 1 als je het woord 'gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog eens om na te gaan of je niets vergeten bent.

1	de boot vaart weg.
2	de mug vliegt weg.
3	er ligt een vel papier op de grond.
4	de haag wordt gesnoeid.
5	het vuur brandt zacht.
6	zij wil op de wip.
7	ik kleur de bloem geel.
8	de zon schijnt fel.
9	ik zie mijn jas niet.
10	ik zeem de ruit droog.
11	hij reed tegen mijn hiel.
12	de muur is heel hoog.
13	de hond geeft een poot.
14	de dief rent hard weg.
15	ik ben al zes jaar.
16	er zit een vouw in dit blad.
17	de poes heeft pijn.
18	de duif zit op het dak.
19	er zit een vlek op je neus.
20	ze gaf hem een zoen.
21	ik heb jeuk aan mijn teen.
22	de doek ligt op de vloer.
23	die som is fout.
24	zij woont in deze wijk.
25	het water loopt door de buis.

schrijf op

boot
mug
vel
haag
vuur
wip
geel
zon
jas
zeem
hiel
muur
poot
dief
jaar
vouw
pijn
duif
neus
zoen
jeuk
doek
fout
wijk
buis

Normering

goed	23-25 woorden
voldoende	19-22 woorden
twijfelachtig	16-18 woorden
onvoldoende	00-15 woorden

Opgenomen instructieaspecten

aa-a: 3	ui: 2
ee-e: 3	ou: 2
ie-i: 3	oe: 2
uu-u: 3	eu: 2
oo-o: 3	alle medeklinkers komen
ij: 2	twee- of driemaal voor.

Foutenanalyse

Voor alle kinderen die de toets onvoldoende hebben gemaakt maakt u een foutenanalyse. Voor kinderen die twijfelachtig scoren, is dit alleen nodig als er een patroon in de fouten zit: dus als het om bepaalde fouten gaat.

Een beschrijving van de gehanteerde foutencategorieën treft u hieronder aan.

Na de foutenanalyse vult u voor de kinderen die de toets onvoldoende hebben gemaakt kopieerblad 12 in. U krijgt dan een overzicht waaruit blijkt wat het kind wel en niet kan. Ook het eerste is belangrijk!

Les 43 Speciale spellinghulp en keuzeactiviteiten

Introductie

De nagekeken toets en de eventueel gemaakte foutenanalyses leiden tot een aantal vervolgactiviteiten die hieronder worden beschreven.

Kinderen die goed of voldoende scoren (19-25 woorden):

- oefenen hun onjuist geschreven woorden en noteren deze in hun Bouwschrift;
- werken in tweetallen en geven elkaar een dictee. Ze gebruiken de woordstroken a of b (kopieerblad 5 of 6);
- maken keuzeactiviteiten (kopieerbladen 25, 26 of 27).

Kinderen die twijfelachtig scoren (16-18 woorden):

- oefenen via visuele inprenting (bij verspreide fouten);
- krijgen speciale spellinghulp (bij specifieke fouten).

Kinderen die onvoldoende scoren (0-15 woorden):

- krijgen speciale spellinghulp.

Materiaal

- *Bouwschrift*
- *Kopieerblad 12 Planningsschema speciale leerhulp*

Keuzeactiviteiten

Alle kinderen die klaar zijn met het oefenen van hun onjuist geschreven woorden, gaan verder met een keuzeactiviteit. Ze kunnen dit individueel of in tweetallen doen.

Speciale spellinghulp

We onderscheiden zeven specifieke problemen, te weten: problemen met klankonderscheid, klankanalyse- en klankweergavefouten, problemen met de klankpositie, problemen met het letteronderscheid of de lettervorm, klank-letterfouten, problemen bij het opbouwen van een woordbeeld en problemen met het vormen van de spraakklanken. Deze problemen worden hieronder nader toegelicht.

1 Problemen met klankonderscheid, al dan niet samenhangend met uitspraakproblemen

Als een kind gewoon heeft leren praten, is er sprake van voldoende klankonderscheid. Naarmate de spraak echter afwijkt van het Standaardnederlands, wordt het lastiger afwijkend uitgesproken klanken en woorden foutloos te schrijven. Bij de foutenanalyse is voor dit soort fouten een aparte categorie opgenomen (uitspraakproblemen).

Wat te doen

- Bij niet-Nederlandstalige kinderen: aandacht besteden aan de klankuitspraak.
- Bij Nederlandstalige kinderen: de afwijkend uitgesproken woorden laten inprenten. Ze moeten leren omgaan met hun eigen uitspraak.

Materiaal

- *Blz. 43 Klankaanleertips*
- *Kopieerbladen 3 en 4 Woordvormen*

2 Klankanalyse- en klankweergavefouten

Het kind vergeet bij het op het gehoor analyseren een klank te benoemen, of het vergeet een letter bij het schrijven of stempelen.

Wat te doen

- Op het gehoor woordjes in klanken laten verdelen en deze klanken als letters laten leggen, stempelen of schrijven.

Materiaal

- *Kopieerblad 5 of 6 Woordstroken*
- *Spel Klankwijs 1, 2, 3*

3 Problemen met de klankpositie

Het kind analyseert de klanken goed, maar kan de positie in het woord niet aanduiden of verwisselt de klankvolgorde bij het leggen, stempelen of schrijven.

Wat te doen

Bewust maken van de klankvolgorde door:

- Klankpositie-oefening: u noemt een woord, het kind analyseert dit woord klank voor klank. Vervolgens noemt u een klank, waarvan het kind de positie aankruist. Daarna schrijft het kind het woord.
- Woorddictee: u noemt het woord, het kind analyseert het woord klank voor klank en noteert letter voor letter. Daarna schrijft het kind het woord nog een keer aan elkaar.
- Oefeningen met woorden die ook omgekeerd betekenis hebben (poes-soep).

Materiaal

- Kopieerblad 7 Klankpositie
- Kopieerblad 5 of 6 Woordstroken
- Kopieerblad 13 Werkblad lettervolgorde

4 Problemen met het letteronderscheid of de lettervorm, soms samenhangend met uitvoeringsfouten

Wanneer er geen problemen zijn bij het onderscheiden van de leesletters, is het letteronderscheid goed. De nadruk hoeft dan alleen te liggen op het goed schrijven en het automatiseren van de lettervorm.

Wat te doen

- Bij letteronderscheidingsproblemen: laat de bewuste letter maken van vormtouw of chenilledraad. Bespreek de karakteristieke vormkenmerken.
- Bij lettervormfouten: laat de bewuste letter schrijven in de zandtafel of met vingerverf op een vel papier, tot het kind met de ogen dicht de letter geautomatiseerd kan schrijven. (De letterbeweging 'schrijven' met de neus in de lucht is een goede ondersteuning.)
- Bij uitvoeringsfouten: ga na of de pengreep goed is en geef daarvoor eventueel oefeningen. Oefen de lastige lettervorm in klei of zand. Het kind moet voelen hoe de goede letterbeweging verloopt bij materiaal met een duidelijke weerstand (ook krijgt op een bord en potlood op stug papier zijn goede oefenmaterialen).

Een bijzonder probleem kan zijn dat een kind zich niet bewust is van de specifieke eisen die de waarneming van een letter in het platte vlak stelt. Een letter wordt dan beschouwd als een object en zo ook 'ruimtelijk' bekeken. Ruimtelijk zijn de letters 'b' en 'd' namelijk identiek. Kinderen die zo waarnemen, noemen we beelddenkers.

Deze kinderen moeten leren zich de platte letter voor te stellen met behulp van een letterbeeld, waaraan de letter als het ware verankerd wordt. Bij het horen van

de klank wordt dan het beeld opgeroepen met de goede lettervorm. U kunt daarvoor de letterplaten op kopieerblad 8 t/m 11 gebruiken.

Daarnaast dient het kind de desbetreffende letter(s) met klei samen te stellen. De combinatie van lettervorm (kleivorm) en letterbeeld (letterplaat) zorgt ervoor dat het kind zich de letter steeds kan voorstellen als het die moet schrijven.

Daarbij wordt meteen – zo mogelijk – de schrijffletter van het verbonden schrift aangeleerd. De bewegingsvorm (met ophaal) zorgt ervoor dat een vanzelfsprekend bewegingsverloop van links naar rechts ontstaat. Deze ondersteuning is alleen mogelijk als individuele hulp: het is niet haalbaar in de spellingsles.

5 Klank-letterfouten

Het kind verwisselt de letters: de koppeling tussen klank en letter is voor één of meer combinaties niet geautomatiseerd.

Wat te doen

- Bij 'gewone' klank-letterfouten: oefen de specifieke klank-lettercombinatie die het kind niet beheerst (zie kopieerbladen 14 t/m 24).
- Bij b-d fouten: oefen beide letters op de wijze die hiervoor is aangegeven. Geef het kind vervolgens een spiekbriefje met de letter 'd' erop en de illustratie van de letterplaat d(ak). Teken bij de letter met pijlen het bewegingsverloop. Leer daarbij het Letterstad-rijmpje aan: 'links de bocht tot onderaan, omhoog en naar beneden gaan'. Geef het kind een woorddictee met b-d woorden en laat het spiekbriefje als hulpmiddel gebruiken. Dit mag het kind blijven doen tot het niet meer nodig is.

6 Problemen bij het opbouwen van een woordbeeld, onder andere bij v-f en s-z woorden

Een veel voorkomende 'uitspraakfout' bij Nederlandstalige kinderen is het stemloos uitspreken van woorden die beginnen met een v of z. De kinderen spreken dan een f of s uit en schrijven die ook.

De spraak veranderen is een bijna onmogelijke opgave wanneer de spraak al gevormd is. Omdat de kinderen de v- en z-woorden niet uit zichzelf zo schrijven, kunt u deze woorden het beste laten inprenten.

Wat te doen

Oefenen in het visualiseren van deze woorden (woordfoto maken in je hoofd) en de woorden rubriceren bij een woordvorm.

Materiaal

- Kopieerblad 3 en 4 Woordvormen

Hieronder treft u een lijst aan van de meest voorkomende v-, f-, z- en s-woorden.

'v'-woorden		'f'-woorden t.b.v. controle-oefeningen		'z'-woorden		's'-woorden t.b.v. controle-oefeningen	
vak	vaas	fel		zag	zeem	sap	
val	vaat	fit		zak	zeep	sop	
van	vier	fee		zal	ziek	sok	
vat	vies	fout		zat	zien	som	
vel	voeg	fijn		zes	ziet	sul	
ven	voel	fuik		zet	zuur	suf	
ver	voer	fuif		zin	zoom	sip	
vet	vuur			zit	zoon	sik	
vol	veel			zon	zool	soep	
vos	viel			zot	zij	soes	
vin	voet			zus	zijn		
vis	vijf			zaag	zoek		
vul	vijg			zaak	zoen		
vaag	vijl			zaal	zoet		
vaak	vuil			zee	zout		
vaar				zeef	zuig		

7 Problemen bij het opbouwen van de spraakklanken

Klankaanleertips

Uit de bij het KPC in 1979 uitgekomen brochure *Leren van fouten* (J.A. Coenen, W. van Wiggen, R. Bok-Bennema) ontleen we de hieronder beschreven klankaanleertips.

Praktische richtlijnen voor het aanleren van Nederlandse klanken

Veel klanken kunnen duidelijk gemaakt worden door ze aan de kinderen te laten zien (van voren of van opzij) aan de hand van de mondstand, of door ze te laten voelen bij zichzelf aan de hand van trillingen, of door ze te laten horen. Hierbij kunnen een spiegel, cassette recorder en/of walkman goede hulpmiddelen zijn. Met behulp van een spiegel kan het kind de eigen mondstand bekijken nadat hij/zij het eerst bij de leerkracht heeft gezien. De cassette recorder kan gebruikt worden om het kind zijn eigen uitspraak te laten horen. De leerkracht spreekt iets in en daarna doet het kind dat. Door het afdraaien van de cassette hoort het kind zijn eigen uitspraak, en daardoor kan het beter het verschil horen tussen de juiste uitspraak en de zijne. (Vergelijk bijvoorbeeld de uitspraak van /e/ en /i/, bel en bil). Hieronder volgen enkele klanken van het Nederlands.

Wat te doen

w / b

kijken:

de w met de boventand op de onderlip
de b met beide lippen op elkaar

w / v

kijken en voelen:

de v met trillende mondbodem

p / b

kijken:

p de lippen op elkaar en daarna een plof
b de lippen zachtjes op elkaar laten gaan

s

kijken:

de luchtstroom gaat door het midden, de tong mag niet gezien worden.

z

kijken:

als s, maar dan stemhebbend: voelen

s / sj

horen en kijken:

de eind-s duidelijk uit laten rekken

ng

horen:

de klank aanhouden

ee / ei

kijken:

bij ee houdt de mond dezelfde stand, bij ei zakt de onderkaak

ee / ai

kijken

e / i

kijken:

bij e is de mond ietsje meer open
(erg moeilijk!)

oo / oe/ uu horen:

want de stand van de lippen is dezelfde
(erg moeilijk)

e / a kijken en laten voelen**oo / au kijken:**

bij oo houdt de mond dezelfde ronding en
stand, bij au is de mond meer open en
beweegt de kaak

u / oe kijken:

bij oe is de mond geronder

ui / au / ou kijken:

au iets opener dan ui, lippen dan minder
rond

uu / ie kijken:

bij uu zijn de lippen gerond, bij ie niet

i / ie oefenen en horen:

de ie aanhouden, de i niet

ee / ie kijken**e / ei kijken:**

bij ei is de mond in beweging

Het belangrijkste blijft: luisteren naar wat de kinderen
allemaal goed en fout zeggen als individuen, en dat
in de oefeningen betrekken.

Kopieerbladen basisblok

1	Woordtypen 1	45
2	Woordtypen 2	46
3a	Woordvormen 1	47
3b	Woordvormen 1	48
4a	Woordvormen 2	49
4b	Woordvormen 2	50
5	Woordstroken a en b	51
6	Woordstroken c en d	52
7	Klankpositie	53
8	Letterplaten a, e, i, o, u, ee, uu, en oo	54
9	Letterplaten ie, ij, ui, ou, oe, eu, ei en au	55
10	Letterplaten b, d, f, g, h, j, k, l, m, n en p	56
11	Letterplaten r, s, t, v, w, z, nk, ng, ch en sch	57
12	Planningschema speciale leerhulp	58
13	Werkblad lettervolgorde	59
14	Werkblad a en aa	60
15	Werkblad e en ee	61
16	Werkblad o en oo	62
17	Werkblad i, ie en ij	63
18	Werkblad u, uu en eu	64
19	Werkblad uu, ui en eu	65
20	Werkblad oo, oe en ou	66
21	Werkblad b, d, p en g	67
22	Werkblad m, n, w en v	68
23	Werkblad f, j, t, h, k en l	69
24	Werkblad r, s en z	70
25	Keuzeactiviteiten 1, 2 en 3	71
26	Keuzeactiviteiten 4, 5 en 6	72
27	Keuzeactiviteiten 7, 8, 9 en 10	73